

Förord

Alla företag har ett ansvar för miljö, etik, jämställdhet och mångfald. För de statligt ägda företagen är det extra viktigt att ligga i framkant inom dessa områden. De statligt ägda företagen har skattebetalarna som sina främsta uppdragsgivare. Vi har inte nått ända fram med att alla bolag är bäst i sina respektive klasser, men det finns mycket bra arbete som görs i företagen och det vill vi lyfta fram. Ett verktyg för att driva arbetet med dessa frågor framåt är att utveckla och förbättra företagens hållbarhetsredovisning.

Syftet med den här rapporten är att den ska vara ett underlag för att sprida kunskap och lyfta fram goda exempel bland de statligt ägda företagen. Min förhoppning är att rapporten ska kunna fungera som vägledning och utgångspunkt för diskussioner samt inspiration i det fortsatta arbetet med att utveckla de statligt ägda företagens redovisning.

I den här rapporten har Näringsdepartementet, Enheten för statligt ägande låtit konsulterna Greger Hatt, från Samhällsnytta AB och Lars-Olle Larsson från Öhrlings PricewaterhouseCoopers göra en genomlysning av de statligt ägda företagens hållbarhetsredovisning. Greger Hatt har undersökt utifrån perspektivet samhällsnytta och medborgarperspektiv. Lars-Olle Larsson har gjort en genomlysning utifrån standardiserade kriterier och vad som är gällande "best practice" avseende hållbarhetsredovisning.

Rapporten utgör inte Näringsdepartementets ställningstagande. Respektive rapportförfattare står för sina slutsatser och rekommendationer.

Greger Hatt, Samhällsnytta AB, arbetar med mötet mellan samhällsfrågor och affärsverksamhet. Lars-Olle Larsson, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, är specialistrevisor inom hållbar affärsutveckling och CSR.

Stockholm i maj 2007

Maud Olofsson
Näringsminister

Innehåll

- 2. Samhällsnytta och medborgarperspektiv
"De statligt ägda företagen och den demokratiska processen"
 - 3. Förord
 - 4. Undersökningen
 - 10. Intryck och förslag

- 11. Inledning

- 12. Genomlysning av de statligt ägda företagens hållbarhetsredovisning
 - 12. Ansvarsfullt företagande
 - 12. Global Compact och GRI
 - 12. Vad avgör kvaliteten på hållbarhetsredovisningen?
 - 13. Redovisningsstatistik
 - 13. Urval för genomlysningen
 - 14. Bedömningsgrunder för genomlysningen
 - 14. Upplysningsområden och kriterier
 - 14. Några resultat av vår genomlysning
 - 15. Sammanvägt poängresultat
 - 15. Omdömen om de tre bästa redovisningarna
 - 16. Ständig förbättring på väg mot god redovisningssed
 - 16. Några goda exempel ur 2005 års hållbarhetsredovisningar

- 21. Bilaga: "European Sustainability Reporting Association report for Sweden"

De statligt ägda företagen och den demokratiska processen

De statligt ägda företagens rapportering sett som beslutsunderlag för ägarna.

En undersökning av
Greger Hatt och Peter Englén,
Samhällsnytta AB

"Att statligt ägda företag har en öppen och professionell informationsgivning är en demokratifråga eftersom företagen ytterst ägs av svenska folket."

Statens ägarpolitik 2006

Förord

Företag med statligt ägande omsatte 2005 311 miljarder kr, hade 66 miljarder i rörelseresultat och 52 miljarder i vinst. Den statliga sfären har 190 000 anställda och är enligt den senaste värderingen värd 670 miljarder kr.

Det motsvarar vad NCC, Eniro, Axfood, Saab, ABB, Lundbergföretagen, Kinnevik, Skandia, SKF, Skanska, Securitas, Electrolux, Investor, SEB, Astra Zeneca och Volvo var värda sammanlagt vid ingången av det året.

För att kunna föreställa sig proportionerna mellan den statliga företagsverksamheten och övriga offentlig verksamheter kan man jämföra vad de olika delarna omsätter:

- ▶ Vattenfalls omsättning på 129 miljarder kr är mer än statens samlade utgifter för ekonomisk trygghet och handikapp på 127 miljarder kr.
- ▶ Vin&Sprits omsättning på 9 miljarder kr motsvarar statsbudgetens samlade utgifter för kultur, medier, trossamfund och fritid.
- ▶ Akademiska Hus rörelseresultat är hälften av utgifterna för studiestöd.

Tidigare har jag mött frågan om aktiebolag och samhällsfrågor från flera olika håll. Under några år på 90-talet arbetade jag i Statsrådsberedningen och följde därifrån den ibland ryckiga offentliga debatten om den statliga företagsfärens göranden och låtanden. Under tiden som VD för dåvarande Etikanalytikerna arbetade jag (tillsammans med Peter Englén) åt Sjunde AP-fonden med att hitta en ändamålsenlig modell att scanna av tusentals företag världen över för att förverkliga statens direktiv att förena hög avkastning med etiska och miljömässiga hänsyn. Under åren som konsult i företagsetik återkommer hela tiden frågan om relationen mellan avkastning/resultat och samhällsintressen. När jag hade förmånen att ingå i referensgruppen till Erik Åsbrinks Förtroendekommission var ägarstyrning en av huvudpunkterna när såväl förtroendet i allmänhet som bolagskoden i synnerhet diskuterades.

Det gemensamma för alla dessa infallsvinklar är utmaningen att få adekvat rapportering och redovisning från företagens verksamhet. Utan bra beslutsunderlag kan ägarna inte agera klokt och effektivt. Ibland verkar det till och med uppstå en dragkamp inom organisationer, där det viktigaste vapnet är vem som får tillgång till vilken information.

Under diskussionerna i just Förtroendekommissionens referensgrupp var det en utmaning som överskuggade allting annat: Hur får företag i Sverige mer tydliga och ansvarstagande ägare? Det var i skuggan av skandalerna kring de herrelösa företagen Enron och Skandia som dessa samtal fördes. Behovet av en bättre ägarstyrning är en internationellt identifierad ödesfråga för näringslivet. En grundförutsättning för en bra ägar-

styrning är att ägaren får ändamålsenlig information som kan fungera som ett bra beslutsunderlag.

Enheten för statligt ägande på Näringsdepartementet har gett mig och Samhällsnytta AB i uppdrag att analysera de statliga företagens års- och hållbarhetsredovisningar utifrån denna demokratiaspekt. Kan ägaren, det vill säga i det här fallet allmänheten och dess representanter i Sveriges Riksdag, utifrån företagens rapporter bilda sig en tillräckligt bra uppfattning om företagens verksamhet? Svarar dokumentationen från företagen på frågor som ställs i det offentliga samtalet? Kan de förklara allmänintresset i sin verksamhet?

Det finns inget facit för hur en bra rapportering till allmänheten som ägare borde se ut. Att göra bra beslutsunderlag för demokratiska beslut är en svår konst. Det kräver en uppriktig vilja både från dem som ska fatta besluten och de som är föremål för dem. Alla som arbetat på tjänstemannanivå vet hur mycket ett underlag kan påverka beslutsfattare.

Det finns stor utvecklingspotential för den statliga företagsfären på detta område. Men det finns också goda exempel att sprida. Mycket av det som finns att tillgå när riksdagen ska fatta beslut är mindre pedagogiskt än de bästa av de statliga företagens årsredovisningar. Men beslutsunderlag är å andra sidan sällan så knapphändiga som några av de sparsammare statliga företagsredovisningarna.

Det finns mycket kvar att göra för att utveckla och förtydliga ägarens uppdrag och styrning. Den översyn som nu genomförs av Näringsdepartementet av motiven till statligt ägande i de enskilda fallen är en nödvändig startpunkt. Det behövs en ökad klarhet om *varför* staten äger viss näringsverksamhet.

Det är viktigt att skydda företagen från politisk detaljstyrning. Få regeringar kan i längden motstå frestelsen att visa handlingskraft genom att agera utifrån löpsedlar eller TV-inslag om ersättningsnivåer, miljöpåverkan, arbetsmiljö, lokaliseringar eller andra frågor som egentligen borde målstyras och hanteras av styrelse eller ledning.

Det finns dock en risk att pendeln slår över för långt åt andra hållet. Då uppstår ett annat problem – att ägarstyrningen i praktiken blir otydlig, svår genomförd och i juridiskt mening frivillig för företagen.

Avgränsningen av vilken slags näringsverksamhet som staten bör engagera sig i är partipolitisk. Men oavsett var gränsen dras finns behov av en ändamålsenlig ägarstyrning och rapportering av den verksamhet som staten väljer att bedriva i bolagsform.

Stockholm mars 2007

Greger Hatt
Samhällsnytta AB

Undersökningen

Peter Englén och Greger Hatt, Samhällsnytta AB har gått igenom års- och hållbarhetsredovisningar för de statligt ägda företagen där staten har minst 50 procent för att göra en genomlysning av den icke-finansiella rapporteringen. Vi har själva valt tio delasppekter som utöver reguljär bolagsrapportering är användbar som beslutsunderlag för den politiska processen. Detta är inget facit eller en exakt vetenskap, utan utger sig bara för att vara indikatorer på om återkopplingen mellan företag och den politiska processen fungerar tillfredsställande.

1. Hur väl beskrivs samhällsnyttan av företagets verksamhet?
2. Hur väl beskrivs de särskilda och specificerade samhällsuppgifterna som företaget har fått?
3. Hur pedagogisk är redovisningen?
4. Hur väl tar man upp och resonerar om kritik som riktas mot företaget och/eller branschen?
5. Hur väl beskrivs de särskilda komplikationer som uppstår av att vara ett statligt företag i exempelvis konkurrens-hänseende eller som förvaltare av monopol?
6. Hur beskrivs och integreras hållbarhetsfrågorna med betoning på klimat och miljö i redovisningen?
7. Hur väl redovisas företagets förmåga att ta vara på de anställdas kompetens och påverkan på deras hälsa?
8. Hur väl beskrivs företagets arbete med jämställdhet, etnisk mångfald och tillgänglighet?
9. Hur väl beskrivs företagets ställningstagande och arbete med etikfrågor?
10. Hur beskrivs företagets arbete med Mänskliga Rättigheter och risker respektive efterlevnad i relation till andra FN-konventioner?

En bedömning har gjorts för varje ämnesområde med en skala mellan 0 (ingen information) till 5 (fördömlig och innovativ). Undersökningen gör inget anspråk på att vara vetenskaplig och kan säkert i varje enskilt betyg ifrågasättas.

Syftet med undersökningen har varit att utveckla företagets redovisning och ägarstyrning. I vårt underlag har också funnits en genomgång av Lars-Olle Larsson och Maria Flock Åhlander från Öhrlings PriceWaterhouseCoopers av företagets hållbarhetsredovisningar från 2005 i relation till Global Reportings normer.

Under respektive frågeställning har också goda och mindre goda exempel samlats in ur redovisningarna.

Företagen

Företagen som ingår i jämförelsen är

1	AB Svenska Spel
2	A-Banan Projekt AB
3	Akademiska Hus
4	ALMI Företagspartner
5	Apoteket AB
6	Bostadsgaranti AB
7	Green Cargo AB
8	IRECO Holding AB
9	Kasernen Fastighets AB
10	Kungliga Dramatiska Teatern AB
11	Kungliga Operan AB
12	Lernia AB
13	LKAB
14	Posten AB
15	Samhall AB
16	SBAB
17	SIS Miljömärkning AB
18	SJ AB
19	SOS Alarm Sverige AB
20	SP Sveriges Provnings- och forskningsinstitut AB
21	Specialfastigheter i Sverige AB
22	Statens väg- och baninvest
23	Sveaskog AB
24	SVEDAB
25	Swedcarrier AB
26	Swedesurvey AB
27	Swedfund International AB
28	Svensk Bilprovning AB
29	Svensk Exportkredit AB
30	Svenska Rymdaktiebolaget AB
31	Visit Sweden
32	SweRoad AB
33	Systembolaget AB
34	Teracom AB
35	V&S AB
36	Vasakronan AB
37	Vasallen AB
38	Vattenfall AB
39	Venantius AB

Undersökningens delar

A. SAMHÄLLSNYTTA – MOTIV FÖR ÄGANDE?

Många företag är oavsett ägarstruktur måna om att beskriva samhällsnyttan av sin verksamhet. Det ökar stödet hos beslutsfattare och allmänhet. Det visar på vilka behov som verksamheten kan tillgodose och därmed göra en framtida positiv utveckling mer trolig. Och det skapar en stolthet hos medarbetare och ägare.

Bakom varje statligt ägande finns dessutom ett, åtminstone historiskt, allmänintresse. Företagens existensberättigande är något mer än aktieägarvärde eller avkastning. Många har

tillkommit för att lösa angelägna samhällsproblem. En del har särskilda uppdrag i allmänhetens tjänst.

Bättre beskrivningar av samhällsnytta och ägarmotiv skulle underlätta förståelsen för företagets verksamhet och strategiska val.

Ägarmotiven skiljer sig mellan företagen. Och de skiljer sig över tiden. Därför är det viktigt att både ägaren och företagen hjälps åt för att förtydliga varför staten är företagsägare i varje enskilt fall.

- Är det en myndighetsutövning som bolagiserats (som kanske i Svensk Bilprovning fall)?
- Är det en så socialt känslig verksamhet att det inte antas räcka med reglering och lagstiftning (som Svenska Spel)?
- Agerar staten för att förändra en marknad (som SBAB)?
- Innebär företagsägandet ett nationellt ägande av strategiska naturresurser (som i Vattenfall)?

I årsredovisningarna från **Apoteket**, **Systembolaget**, **Sveaskog**, **Vattenfall**, **Swedfund International**, **Svensk Bilprovning** och **SOS Alarm** finns övertygande redovisningar av vilket samhällsvärde som företaget tillvaratar.

Genom Apotekets tydliga redovisning av sin vision (att göra Sverige friskare och att vara en mötesplats för bättre hälsa) och sin affärsidé (att erbjuda, till kunder och som en del av vården, kunskap och produkter som bidrar till en bättre hälsa) så är det både lätt att se samhällsnyttan och i vilken riktning Apoteket vill röra sig. Det är också i den miljö som årsredovisningen skrevs – med ett distributionsmonopol för läkemedelsdistribution – möjligt att förstå varför staten äger Apoteket AB.

VD har ordet

Apoteket – en mötesplats för bättre hälsa

Det senaste året har varit både spännande och innehållsrikt för Apoteket. Vår ensamrätt att sälja läkemedel har ifrågasatts och prövats i EG-domstolen, och därefter har ett nytt avtal med staten upprättats. Vi har arbetat målmedvetet med att effektivisera verksamheten, öka tillgängligheten och utveckla både befintliga och nya tjänster – ett arbete som fortsätter framöver. Samtidigt med alla dessa förändringar har vi lyckats bibehålla kundernas stora förtroende, och gjort ett ekonomiskt resultat som överträffar ägarens mål. Allt detta gör att vi står väl rustade inför kommande år.

kunderna på apoteken. I höst kommer vi också börja leverera läkemedel direkt till hemmet eller till arbetsplatsen i form av läkemedelsbrev.

Tre försäljningsområden
Apotekets ekonomi vilar på tre huvudsakliga områden: receptförsäljning, egenvårdsförsäljning och försäljning till avtalskunder. Egenvårds- och avtalsförsäljningen har de

Ur Apotekets årsredovisning 2005.

B. DIREKTA SAMHÄLLSUPPDRAG

Flera företag har direkta samhällsuppdrag. Ofta har företag både samhällsuppdrag och avkastningskrav – och har därför skäl att redogöra för hur man hanterat avvägningen mellan lönsamhet och uppdrag.

Det finns dock företag som är goda föredömen i att beskriva

sitt särskilda samhällsuppdrag. **Samhall AB** redovisar exempelvis hela avtalet med staten som en bilaga till årsredovisningen. **ALMI Företagspartner** redogör ingående för hur ägarstyrningen sker och uppdragen sätts. Dessa översätts sedan i konkreta mål för verksamheten som läsaren kan följa i årsredovisningen och som delas upp i tillväxtmål, produktionsmål, ekonomiska mål och stödjande mål.

C. PEDAGOGIK

Särskilt för lekmanalläsaren är det pedagogiska upplägget viktigt. Går det att hitta det man är intresserad av? Är det intresseväckande skrivet? Finns det frågeställningar som känns angelägna? Är rapporterna överfulla med mindre livsviktig information? Förklaras svåra facktermer?

Vattenfall AB, **Svensk Exportkredit** och **Sveaskog** är några av de företag som utmärker sig positivt.

Samhälle

Samhälle – sammanfattning av förväntningar och prestationer

Pådrivande intressenter	Vattenfalls ståndpunkt	Trend	Utveckling under 2004
Förväntan: "Leverera energi till rimliga priser" Ägare, kunder, medborgare, politiker	Vattenfalls strävan är att erbjuda el till ett rimligt marknadspris. Priset har stor betydelse för våra kunder överallt där vi verksamma. Skatter har stor effekt på konsumentpriserna.	→	Tack vare ökad tillgång på vatten föll priserna på den nordiska marknaden. I flyktland steg priserna däremot när marknaden höjdes till följd av nya EU-lagar. Under 2005 har priserna stigit på alla marknader, främst som en följd av ett systemet för handel med utsläppsrätter infördes i EU den 1 januari 2005.
Förväntan: "Säker energitillförsel" Ägare, kunder, medborgare, media, politiker	Leveranssäkerhet är en huvudprioritet för Vattenfall. Koncernen arbetar fortlopande med att säkra och förbättra tillförligheten på alla våra marknader för att kunna tillgodose kraven från samhället och våra kunder.	→	Ett femårigt investeringsprogram på 10 miljarder SEK inleddes i Sverige för att öka nätens driftsäkerhet. I Finland togs ett nytt system för nätövervakning i bruk.
Förväntan: "Prioritera säkerheten" Ägare, konsument, politiker, samhället, medarbetare och personalrepresentanter	Säkerhet är en huvudfråga i hela Vattenfalls verksamhet. Vi arbetar hårt för att minimera riskerna för brand, explosioner och farliga lekkage.	→	I Sverige påbörjades satsningarna inom investeringsprogrammet för kärnkraft på 24 miljarder SEK och vattenkraftsprogrammet på 6,5 miljarder SEK. Tyskland fortsätter vi att optimera och justera säkerhetsnivån på våra kärnkraftsanläggningar för att hålla jämna steg med senaste teknik.
Förväntan: "Ta ansvar för våra grannar" Grannar, politiker	Oavsett vilken form av påverkan vår verksamhet kan ha försöker Vattenfall att vara så lyhörd som möjligt för berörda intressenters behov och krav. I vissa områden kan vi också ett särskilt ansvar för de indirekta effekterna av vår verksamhet.	→	Två exempel på hantering av indirekta effekter är projektet "Rindskräk" i Hörtand och "Switch ho Slesia" i Slesien i Polen.
Förväntan: "Ansvarsfull hantering av kärnbränsleavfall" Konsument, politiker, samhället	Slutförvaringsmødelor håller på att utvecklas. Det lämpligaste alternativet verkar just nu vara förvaring i berggrunden. Vattenfall är med och finansierar utvecklingen av denna metod genom sitt dotterbolag Svensk Kärnbränslehantering AB.	→	Provborringarna fortsatte på de två platser som undersöks för slutförvaring i Sverige. I Tyskland planerar BAS att inleda en ny utvärderingsprocess för att hitta en plats för slutförvaring.
Förväntan: "Aktiv dialog med intressenter" Ägare, konsument, politiker, samhället, medarbetare och personalrepresentanter	Många människor är berörda eller påverkade av vår verksamhet. Genom ett lyhörd till våra intressenter, bearbeta informationen och utveckla vår verksamhet kan vi lättare leva upp till intressenternas förväntningar.	→	Vattenfalls första hållbarhetsrapport diskuterades vid ett öppet möte för intressenter i oktober 2004. Vattenfalls första offentliga bolagsstämma hölls i Stockholm i april 2005.
Förväntan: "Förbättrad kundservice" Ägare, kunder, medborgare, politiker	Att öka servicenivån gentemot kunderna är en av Vattenfallkoncernens viktigaste målsättningar. Projektet "Ni ett för kunden" är ett led i att uppfylla detta mål. Målet är att fokusera varagen för alla koncernens kunder.	→	Fjärrvärmes elmätare installerades i Finland och Sverige. Koncernens kundservice per telefon förbättrades. En kundombudsman infördes i Sverige.
Förväntan: "Vara en attraktiv arbetsgivare" Ägare, medarbetare	För att behålla sin konkurrenskraft måste Vattenfall skapa en miljö som lockar personer med hög kompetens och uppmuntrar till topprestationer.	→	Enkäten "My Opinion" visade att medarbetarna var mer tillfreds med sin arbetsituation än tidigare. I Sverige genomfördes det tvärlinje projektet "Unga Akademiker", där 45 nylutexaminerade akademiker anställdes hos Vattenfall under ett års tid.
Förväntan: "Ta ansvar för övertaliga medarbetare" Medarbetare, personalrepresentanter, politiker	Övertalighet ska hanteras med stort socialt ansvar och i enlighet med lokal praxis. Program som är anpassade till de olika länderna har utvecklats, där övertaliga medarbetare får utbildning, hjälp att hitta nytt arbete eller starta eget, rätt till förtidspension osv.	→	Ett specialprogram för de anställda på Barsebäck inrättades eftersom anläggningen stängdes den 31 maj 2005. Frivilliga uppsägningar löste övertalighetsproblemen på Vattenfalls distributionsföretag inom GZE i Övre Slesien i Polen.

7

Ur Vattenfalls årsredovisning 2005.

D. DIALOG MED KRITIKER

Alla företag har goda skäl att bemöta kritik på ett konstruktivt sätt. Detta gäller i särskild utsträckning de som är i all-

män ägo. De statligt ägda företagen figurerar kanske oftare än andra i den offentliga debatten, särskilt som ansvaret ofta härleds till de politiska företrädarna. Det kan handla om allmänna frågor som ersättningar, etiska överväganden, miljöpolicies. Men det kan också röra sig om mer företagsspecifika frågor.

Under bara de senaste veckorna när denna rapport skrivs så förekommer ifrågasättanden av företagets strategier.

Varför är inte **Vattenfall** mer prispressande för konsumenterna med de stora vinsterna? Varför ska **Akademiska Hus** göra så stora vinster när pengarna tas från forskning och utbildning? Varför ska **Vin&Sprit** försöka öka försäljningen i Kina? Bidrar inte ett framgångsrikt **Svenska Spel** till ökat spelberoende? Och så vidare. Tack vare att staten ofta driver näringsverksamhet i känsliga sektorer finns kanske också en större benägenhet att dra till sig kritik.

En del av dessa är beslutade av ägaren, en del valda av företaget. Det är i båda fallen användbart med klargöranden och bemötanden med anledning av kritisk rapportering som återkommer.

Systembolaget AB står här i en klass för sig som nästan till övermåttnad svarar noggrant och strukturerat på de frågor om mutor och korrupcion som funnits. Även **SAS** går rakt på sak i avsnittet Alkohol, spel och vuxenfilm:

"Flera av koncernens bolag har i sin verksamhet inslag som inte accepteras av alla grupper i samhället. Dit hör försäljning av sprit och tobak, flygbolagens och hotellens alkoholservering, casinoverksamheten på en del av Rezidor SAS hotell, liksom att det finns tillgång till pornografiska filmer på hotellrummen. SAS-koncernens hållning är att erbjuda vuxna personer endast sådant som är lagligt och kulturellt accepterat, och att resten är en fråga om den enskilde individens eget aktiva val och ansvar."

E. KOMPLIKATIONER

Enligt Riksrevisionsverket står de statligt ägda företagen för en fjärdedel av den samlade offentliga upphandlingen på 400 miljarder kr, 100 miljarder. Inte sällan är företagen den enda kunden på en marknad, och riskerna med detta har mer än tydligt illustrerats av Systembolagets bekymmer. Detta kan vara en mäktig påtryckning – för höga miljökrav, efterlevnad av Mänskliga Rättigheter osv – om det går att förena med upphandlingskraven. Men det kan också innebära betydande risker.

Statskontorets förstudie från 2002 pekar på ett antal risker med att statligt ägda företag snedvrider konkurrensen. Statliga företag har i många fall verksamhet som sträcker sig över både monopol och konkurrensutsatt verksamhet. Det ställer särskilt stora krav på staten att klargöra att monopolintäkter inte utnyttjas för ojust konkurrens.

En särskild komplikation är den som beskrivits som att

staten är både "domare och en spelare på planen." Det finns därför skäl till att de statligt ägda företagen har en stor öppenhet kring sitt samhällspåverkande. Medborgaren/ägaren har i detta fall intresse av att veta om en viss spelare också har försökt påverka domaren i någon särskild riktning.

Samhall har en bra redovisning av hur man handskas med konkurrensproblemet. Man har skapat ett kontaktråd som är en objektiv och sakkunnet provningsinstans dit företag inom det privata näringslivet kan vända sig med klagomål om de anser att konkurrensen från Samhalls sida strider mot god affärsred.

Andra företag med bra beskrivningar av komplikationer som följer av deras särskilda ställning är **Systembolaget**, **Apoteket**, **Vin&Sprit**, och **Teracom**.

Särskilt företag som har en stark ställning på en konkurrensutsatt marknad bör problematisera hur de hanterar detta utan att störa ekonomin. Det gäller till exempel företag som Green Cargo, Lernia och Vattenfall. Istället lyfts den dominerande ställningen fram som enbart en tillgång.

Idag finns nästan 20 registrerade järnvägsoperatörer i Sverige, varav ett tiotal verkar på transportmarknaden. Av dessa är Green Cargo i särklass störst med cirka 75 procents marknadsandel.

F. HÅLLBARHET, KLIMAT OCH MILJÖ

Staten ger sina företag ett tydligt uppdrag i fråga om hållbarhet: "Företag med statligt ägande bör därför, i likhet med näringslivet i övrigt, bidra i arbetet för en hållbar utveckling. Företag med miljöpåverkan bör betrakta miljöområdet som ett viktigt strategiskt område för att kunna ta tillvara nya affärsmöjligheter genom att erbjuda miljövänliga varor och tjänster på framtida marknader med krav på hög miljöprestanda samt för att undvika miljörelaterade risker och kostnader." *Statens ägarpolitik 2006*

Det finns flera bra miljöavsnitt, till exempel i **Systembolaget**, **Apoteket**, **Vattenfall**, **Specialfastigheter**, **Vasakronan** och **Lernia**.

Svensk Exportkredit redogör ingående för sin miljögranskning av exportkrediter och blir därför ett gott exempel bland de mindre företagen:

Inom ramen för SEKs miljöpolicy tillämpar SEK för statsstödda exportkrediter ett klassificeringssystem i fyra olika kategorier. Den första av dessa innebär en påtaglig risk för negativ miljöpåverkan, den andra kategorin en mindre risk, den tredje har en minimal eller ingen negativ miljöpåverkan medan projekt i den fjärde enbart har till syfte att förbättra miljön. SEK miljögranskar, som regel i samarbete med EKN, större projekt som tillhör de två första kategorierna.

Om det finns särskilda skäl, exempelvis känslig lokalisering, miljögranskas även mindre affärer. För projekt där risken för negativ miljöpåverkan är påtaglig, offentliggörs tillhörande miljökonsekvensutredning eller en sammanfattning av denna, om den

inte offentliggjorts av EKN, under 30 dagar före första utbetalning under en kredit. När internationella miljöstandarder är striktare än världsländets egna miljöstandarder används de förra. För SEKs kreditgivning gäller att en miljöklausul normalt ingår som en uppsägningsgrund i den bilaterala kreditdokumentationen.

Under 2005 har SEKs miljögranskning utsträckts av SEK till att omfatta även exportfinansiering och annan utlåning som erbjuds på marknadsmässiga villkor. Inledningsvis omfattar miljöprövningen projektrelaterad kreditgivning och företagsutlåning.

G. HR

Företagen i den statliga sfären skall enligt ägarpolycyn vara föredömen i HR-frågor, särskilt hälsoarbete.

”Alla företag och arbetsplatser har en viktig roll i arbetet med att öka hälsan i arbetslivet. Det är regeringens förhoppning att de statligt ägda företagen blir föredömen när det gäller att reducera sjukfrånvaron.” *Statens ägarpolitik 2006*

Ett bra exempel på redovisning av hälsoarbete återfinns i Sveaskogs årsredovisning.

Andra företag som har bra beskrivningar av HR-arbete är Apoteket, Sveaskog, Samhall och Posten.

H. MÅNGFALD/JÄMSTÄLLDHET/TILLGÄNGLIGHET

”De statligt ägda företagens ledningar och styrelser bör vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet.” *Statens ägarpolitik 2006*
SJ sätter in frågan om tillgänglighet i sin kärnaffär:

Målet med verksamheten är att korta avstånden mellan människor och göra resandet tillgängligt för så många som möjligt. Tre gånger om året träffar SJs handikappråd representanter för olika handikapporganisationer för att diskutera och ta in synpunkter på sådant som kan bli bättre. Handikapporganisationerna deltog också med synpunkter inför utvecklingen av dubbeldäckarna och renoveringen av X 2000-tågen.

Apoteket redovisar hur etnisk mångfald blev en tillgång: *Till språkbanken kan apotekspersonal i hela landet ringa och få hjälp via telefon med exempelvis tolkning eller översättning. Hittills har 546 medarbetare som tillsammans representerar 51 språk anmält sig till språkbanken.*

Apoteket har också aktivt sökt kontakt med medarbetare som skulle kunna uppleva diskriminering:

Via annonser har Apoteket sökt kontakt med medarbetare med annat etniskt ursprung än svenskt, homo- och bisexuella medarbetare och medarbetare med funktionshinder. Ett flertal medarbetare har svarat, och därefter blivit intervjuade. Dessa intervjuer ska ligga till grund för ett informations- och diskussionsmaterial som alla arbetsplatser ska få tillgång till under 2006.

Tyvärr har några företag fortfarande en väldigt pliktskyldig beskrivning av sitt arbete med dessa frågor, i stil med

XX eftersträvar i sin personalpolitik att ge män och kvinnor samma utvecklings- och arbetsförutsättningar. Genom att främja lika möjligheter och rättigheter för alla tillvaratas och säkerställs tillgång till hög kompetens för företaget.

Det är dock också intressant att notera att flera företag som har en eller två kvinnor i ledningsgruppen så konsekvent hänvisat dessa till personal- och informationsfrågor. Detta är för övrigt en arbetsfördelning som också återkommer i större delen av det övriga näringslivet.

Varför de företag, som trots ägarens otvetydiga uppmaning att föregå med gott exempel för mångfalds- och jämställdhetsfrågor, ändå inte gör det är inte förklarat i någon redovisning.

I. ETIK

”Svensk kod för bolagsstyrning föreskriver att styrelsen skall se till att företaget har en god intern kontroll och att den fortlöpande håller sig informerad om hur företagets system för intern kontroll fungerar. Detta innebär att det ställs krav på att de statligt ägda företagen har en väl fungerande intern kontroll som även skall redovisas i årsredovisningen.” *Statens ägarpolitik*

Förvånansvärt få av statens mindre företag har en redogö-

Arbetsmiljö och hälsa

Friska medarbetare med låg sjukfrånvaro är en bra grund för ett lönsamt företag. Sveaskog ska främja medarbetarnas hälsa och medarbetarna ska ha en god och säker arbetsmiljö. Det intensiva arbetet med stormfällskog satte särskild fokus på arbetsmiljöfrågor under året.

Åtgärder arbetsmiljö och hälsa	2005	2004
Uppföljning av arbetsmiljöpolicy med tillhörande riktlinjer	✓	✓
Uppföljning av personalpolicy	✓	✓

Mål: "GOD ARBETSMILJÖ OCH FÖREBYGGANDE ARBETE MOT SKADOR OCH OLYCKOR"

Effekter av det interna arbetsmiljöarbetet följdes och utvärderades till exempel genom VIS-undersökningen som ger en bra bild av hur medarbetarna upplever sin arbetsituation. Årets undersökning visade att andelen medarbetare som anser att de arbetar i en bra arbetsmiljö är 68%.

Sveaskog redovisar olycksfallsfrekvens, dvs antal anställda arbetskadur som redovisat sjukfrånvaro. 2005 inträffade 13 olyckor per 1 000 årsverken.

Under 2005-2006 kommer samtliga personalansvariga chefer och skyddsombud att genomgå en intern utbildning i arbetsmiljö. Därigenom försöker Sveaskog stärka den lokala arbetsmiljöorganisationen och det systematiska arbetsmiljöarbetet inom Sveaskog.

Stormen Gudrun medförde extraordinära arbetsinsatser. Uppröjningsarbetet innebar ökade risker framför allt för personal som arbetar med motorsåg. Därför vidtog ett antal förebyggande åtgärder innan arbetet påbörjades. Erfarna instruktörer kontrollerade kompetens och olycksfallsberedskap och i det hårdast drabbade området besöktes arbetslagen av en företagssköterska. Även arbetsmiljön för berörda tjänstemän följdes upp.

Mål: "FRISKA MEDARBETARE - LÅG SJUKFRÅNVARO"

Den totala sjukfrånvaron minskade något under året och är nu 3,4%. Sveaskogs mål är att sjukfrånvaron ska understiga 3,3%.

Ångder arbetsmiljö och hälsa

Andelen sjukfrånvaro bland kvinnor var 4,2% och målet är att den ska understiga riksgenomsnittet som för närvarande är 4,7%.

Ytterligare ett mått på hälsa är långtidssjuka* medarbetare. Sveaskog hade 43,9% långtidssjuka år 2005.

* Långtidssjuka: andel medarbetare som varit anställda minst tre år och inte varit förvärande p.g.a sjukdom de senaste två åren.

Alla anställda, tillsvidare- och visstidsanställda, har tillgång till företagshälsövård. Företagshälsövården används framför allt som expertresurs vid förebyggande arbetsmiljöarbete och vid anpassnings- och rehabiliteringsärenden.

Alla anställda har tillgång till subventionerad motion och friskvård.

En tragisk dödsolycka

I slutet på året inträffade en mycket tragisk dödsolycka då en inspektörare förolyckades i arbetet. Utredningen av denna olycka gjordes tillsammans med polisen och Arbetsmiljöverket. Arbetsskadeutredningens rapport framgår att Arbetsmiljöverket gör bedömningen att det sannolikt är ett tillräckligt arbete som handlingsplaner av den person som förolyckades död, har utlöst på ett oönskade sätt. Företaget har haft rutiner för hur man ska handla vid en sådant olycka och dessa rutiner har följts, som Sveaskog pågår nu ett arbete för att ta lärdom av olyckan genom att utvärdera förbättra arbetssätt på skogsarbetsplatserna. Nya arbetsmiljöutvärderingar för att minska risken för denna typ av arbetsolyckor har redan inletts.

Anders Jönsson arbetar med omvårdningsarbete på Västmarkens skog.

Monika Ljungcrantz är marknadsansvarig i det nya dotterbolaget Sveaskog Läsnäsupplösningar.

Loff Nilsson och Gunnar Karlsson är avvecklingsledare i distrikt Södra Norrland.

relse för etikfrågor i årsredovisningen. **Svensk Exportkredit** (SEK), har däremot integrerat frågeställningen i sin kärnverksamhet:

Enligt SEKs etiska riktlinjer får företagets anställda inte ta emot eller ge mutor. OECDs konvention mot bestickning av stats-tjänstemän (Public Officials) tillämpas av SEK. Inom utlåningsverksamheten har SEK anpassat sina ansökningsformulär och lånedokumentation till kraven i konventionen.

Denna form – att utgå från utmaningar i den egna verksamheten – är mer relevant än stolta deklamationer eller underskrift av principdokument. Svepande formuleringar som ”vår verksamhet styrs av våra värderingar,” eller ”för oss är det självklart med en hög etik,” ger ingen skarp bild av risker, riskhantering eller vilka strategier företaget har.

J. MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

”De statligt ägda företagens styrelser bör besluta om att företaget ska ha en väl förankrad och gemensam policy kring etiskt, socialt och miljömässigt ansvarstagande. Utgångspunkt för en sådan policy eller uppförandekod, bör vara att företagen stödjer och strävar efter att följa relevanta delar av internationella normer kring mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljöhänsyn och bekämpning av korruption. Särskilt viktigt är detta för företag som har verksamhet eller upphandling i länder som brister i efterlevnad av grundläggande internationella ramverk.” *Ur Statens ägarpolicy*

Förutom några medlemskap (som inte kräver redovisning och regeringskansliets Globalt Ansvar är det få företag som redovisar en medvetenhet om MR-risker.

Sveaskog är dock föredömligt konkreta:

För inköpsverksamheten i Ryssland och Baltikum finns risker kopplade till illegal avverkning, korruption, brott mot mänskliga rättigheter och arbetsrätt. Importen från Lettland sker till största delen genom dotterbolaget Sveaskog Baltfor, som har tydliga riktlinjer för spårning och dokumentation av inköp. För importen finns ett kvalitets- och miljösystem som ska säkra att hanteringen är både etiskt och miljömässigt korrekt och att råvaran inte hämtas från kontroversiella källor, exempelvis illegala avverkningar eller skyddsvärda skogar. Sveaskog samarbetar med WWF kring frågor om ansvarsfull virkesimport. För virkesköp i Sverige har företaget riktlinjer som alla Sveaskogs virkesköpare har att följa.

För att säkerställa att Sveaskogs uppförandekod efterlevs finns ett rapporteringssystem för avvikelser eller överträdelser. Uppförandekoden ska efterlevas av medarbetare och affärspartners. En grupp, med chefen för miljö och socialt ansvar som ordförande, kommer att ansvara för hantering av rapporter om överträdelser. Vid fall som bedöms som allvarliga ska gruppen alltid samråda med vd.

Gruppen agerar proaktivt genom att se till att kunskap om uppförandekoden sprids bland medarbetare och affärspartners.

Överträdelser, eller misstänkta överträdelser, kan rapporteras av medarbetare till närmaste chef, eller via ett formulär på intranätet. Ingen medarbetare ska diskrimineras eller bestraffas för att i god tro ha rapporterat inträffade eller misstänkta överträdelser. Alla chefer som hanterar rapporter har skyldighet att behandla dem konfidentiellt. Personer utanför företaget kan rapportera överträdelser via formulär på Sveaskogs hemsida.

Också **Vattenfall** är tydliga med exempelvis omständigheterna kring uraninköp, även om ambitionsnivån verkar vara att det i huvudsak ska vara lagligt:

Since the end of the 20th century, all suppliers in the uranium purchasing chain are visited and assessed by Vattenfall Bränsle AB staff in order to ensure their operations follow Vattenfall's policies. 'In fact, we make a unique evaluation of our uranium suppliers through onsite visits and assessments according to our own environmental and social criteria,' says Claes Lundström, Head of Quality and Environment at Vattenfall Bränsle AB. The rigorous demands on Vattenfall's operations are extended to strict demands on subcontractors. Raw material and services are procured only from companies that produce in accordance with international standards and conventions for environmental impact, radiation protection and handling of fissionable material. They must have permits for their operations from the authorities in their respective countries.

I en rapport från Amnesty Business Group ifrågasätts **LKAB:s** kontroll över MR-risker i Kina:

Summary

"...this creates a situation where the Government does not know if they are contributing to human rights violations through their companies."

The Swedish State has ratified a number of international conventions on human rights. The State is therefore under legal obligation not to violate human rights. The Swedish State owns a number of companies, and it is the obligation of the State to actively ensure that it is not involved in human rights violations through the core business of its companies. This requires a systematic risk-analysis and follow up of these companies.

LKAB is a wholly owned by the Swedish State. LKAB risks participating in human rights violations primarily in China. The mining sector in China is one of the most dangerous places of work in the world with thousands of deaths each year.

Despite this LKAB today does not implement its ethics policy in a systematic way, nor have they done a risk analysis with the objective of identifying if and how they risk violating human rights. According to Amnesty Business Rating, 50% of major companies in the extractives sector in Sweden have performed such an analysis (www.amnestybusinessrating.se).

LKABs owner, the Swedish State, does not require it to systematically monitor, nor to report back on whether it risks violating human rights. In effect, the Swedish State does not know if they are contributing to human rights violations, and therefore risk doing just that.

The Swedish State should immediately ensure that LKAB, and thereby the Swedish Government, does not violate human rights through LKABs operations in the extractive sector.

Rankning totalt

När bedömningarna för dessa tio faktorer vägs samman blir resultatet följande:

1	Apoteket AB	33
	Systembolaget AB	33
3	Sveaskog AB	29
4	Vattenfall AB	27
5	Samhall AB	26
6	Posten AB	20
7	AB Svenska Spel	19
	Specialfastigheter i Sverige AB	19
9	Svensk Exportkredit AB	18
10	V&S AB	17
11	SJ AB	16
	Swedfund International AB	16
13	Svensk Bilprovning AB	15
14	LKAB	14
	SOS Alarm Sverige AB	14
	Vasallen AB	14
17	Swedesurvey AB	13
	Teracom AB	13
19	Kungliga Operan AB	12
20	Green Cargo AB	11
	Vasakronan AB	11
22	ALMI Företagspartner	10
23	Akademiska Hus	9
	SBAB	9
	SP Sveriges Provnings- och forskningsinstitut AB	9
26	Lernia AB	8
	Svenska Rymdaktiebolaget AB	8
28	IRECO Holding AB	7
	SVEDAB	7
	Venantius AB	7
31	A-Banan Projekt AB	4
	Swedcarrier AB	4
33	Kasernen Fastighets AB	3
	Kungliga Dramatiska Teatern AB	3
	SIS Miljömärkning AB	3
36	Sveriges rese- och turistråd AB/Visit Sweden	2
	SweRoad AB	2
38	Statens väg- och baninvest	1
39	Bostadsgaranti AB	0

För företag upp till 500 Mkr i omsättning

1	Swedfund International AB
2	Vasallen AB
3	Swedesurvey AB
4	Kungliga Operan AB
5	Svenska Rymdaktiebolaget AB
6	Venantius AB
7	IRECO Holding AB
8	A-Banan Projekt AB
9	Kungliga Dramatiska Teatern AB
10	Kasernen Fastighets AB
11	SIS Miljömärkning AB
12	Sveriges rese- och turistråd AB/Visit Sweden
13	SweRoad AB
14	Bostadsgaranti AB

För företag med 500 till 5 000 Mkr i omsättning

1	Specialfastigheter i Sverige AB
2	Svensk Exportkredit AB
3	Svensk Bilprovning AB
4	SOS Alarm Sverige AB
5	Teracom AB
6	Vasakronan AB
7	ALMI Företagspartner
8	Akademiska Hus
9	SP Sveriges Provnings- och forskningsinstitut AB
10	Lernia AB
11	SVEDAB
12	Swedcarrier AB
13	Statens väg- och baninvest

För företag med över 5 000 Mkr i omsättning

1	Apoteket AB
1	Systembolaget AB
3	Sveaskog AB
4	Vattenfall AB
5	Samhall AB
6	Posten AB
7	AB Svenska Spel
8	V&S AB
9	SJ AB
10	LKAB
11	Green Cargo AB
12	SBAB

Sammanlagd poäng för olika indikatorer

Indikator	Poängsumma
Samhällsnytta/allmänintresse/ägarmotiv	71
Samhällsuppdrag	77
Pedagogik	84
Kritik	12
Komplikationer	24
Hållbarhet	73
Human Resources	59
Jämställdhet/mångfald/tillgänglighet	51
Etik	26
Mänskliga Rättigheter och FN-konventioner	9

Intryck och förslag

Det finns stora variationer i de statligt ägda företagens årsredovisningars kvalitet som beslutsunderlag för allmänheten. En del av dessa skillnader kan bero på skillnader i omsättning (från Vattenfalls 129 miljarder kr till AB Bostadsgaranti 37 Mkr). Skillnaderna ger också intrycket av att bero på olika attityd till att vara ägd av svenska folket.

Det är en svår konst att göra ändamålsenliga och användbara beslutsunderlag för demokratiska beslut. Bra och demokratiskt användbara beslutsunderlag åstadkoms inte av en part ensam.

Den viktigaste informationen är vad beslutsfattare konkret vill ha – det vill säga tydliga direktiv om vilken information som är viktig.

Den som är föremål för besluten måste också vilja bidra till genomlysningen. I längden är också detta den bästa grogrunden för att de företag som fortsätter att vara i statlig ägo också får den rörelsefrihet och arbetsro som de behöver.

En särskild svårighet i redovisningarna och ägarstyrningen är avvägningen mellan avkastningskrav och särskilda samhällsuppdrag. Genom att förtydliga samhällsuppdragen, och i samråd med företagen i möjligaste mån även prissätta dem, kan de sedan bättre redovisas och följas upp. Det öppnar också för möjligheten att i vissa fall konkurrensutsätta samhällsuppdragen, det vill säga ge fler än de statliga ägda företagen en möjlighet att ta på sig sådana uppdrag.

Idag är de styrdokument som gäller för företag i den statliga sfären inte samlade på ett överblickbart sätt. Att själv leta sig fram i den massa av propositioner som är en del av den statliga styrningen är inte tidsmässigt möjligt för den medborgare som vill bilda sig en uppfattning.

I den i och för sig goda ambitionen att kunna jämföra företagen har dessa idag likartade krav på viss rapportering, typ förekomst och eventuellt styrelsebeslut om etikpolicy. Sammanställningen blir visserligen lättare, men det säger inte mycket om ägarstyrningen i dessa frågor. För stora företag som Vattenfall, Apoteket osv är en förekomst av dessa dokument närmast en självklarhet – och med nya bolagskoden ett uttalat styrelseansvar. För de allra minsta företagen kan det vara mer meningsfullt att lägga kraft och energi på den hållbarhetsparameter där de har störst risk, exempelvis MR för SEK och miljö för Vasallen.

Det är som bland annat Riksrevisionen konstaterat också företagens ansvar att styrningen och därmed rapporteringen är otvetydig. Flera möjligheter att själva begära förtydliganden finns, formella och informella. Modellen som används i svensk kod för bolagsstyrning om *comply or explain* vore värdefull för att hantera de olika direktiven i relation till det specifika företagets verksamhet. En möjlig uppdelning i olika storlekskategorier skulle också kunna skapa bättre jämförbarhet.

EXEMPEL PÅ MÖJLIG UPPDELNING

	Under 500 Mkr i omsättning	500–5 000 Mkr i omsättning	Över 5 miljarder kr i omsättning
Bolagsordningen	Samhällsnytta	Samhällsnytta, Samhällsuppdrag	Samhällsnytta, Samhällsuppdrag, Konkurrensfrågor
Bolagsstämman	Specifika uppdrag	Comply or explain: Klimat, Konkurrenskraft, Kompetens	
Hållbarhetsredovisning	GRI light + Särskild risk	GRI	GRI plus utförlig redovisning av samhällsnyttomål

Referenser

- ▶ *Amnesty Business Group, State Owned Companies and Risks of Human Rights Violations. The Extractive Industry in China.* LKAB, mars 2006
- ▶ Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO),
- ▶ Expertgruppen för studie i offentlig ekonomi (ESO), *Staten och bolagskapitalet - om aktiv styrning av statliga bolag*, (Ds 1998:64)
- ▶ Förtroendekommissionen, *Näringslivet och förtroendet*, SOU 2004:47
- ▶ Jämställdhetsombudsmannen, *Vad gör de statliga företagen*, april 2005
- ▶ OECD, *OECD Guidelines on corporate governance of state-owned enterprises*, OECD 2005
- ▶ Riksdagens revisorer, *Statens roll som ägare av bolag*, förslag 1997/98:RR9
- ▶ Riksrevisionen, *Skydd mot korruption i statlig verksamhet*, RiR 2006:08
- ▶ Riksrevisionen, *Vad och vem styr de statliga bolagen?*, RiR 2006:11
- ▶ Riksrevisionen, *Statliga bolag och offentlig upphandling*, RiR 2006:15
- ▶ Riksrevisionen, *Statliga bolags årsredovisningar*, RiR 2005:29
- ▶ Riksrevisionen, *Vattenfall AB – uppdrag och statens styrning*, RiR 2004:16
- ▶ Verksamhetsberättelse för företag med statlig ägande 2005, skrivelse till Riksdagen
- ▶ Rune Brandinger, *Bolagsstyrning i statliga företag*, i *Näringslivet och förtroendet*, SOU 2004:47
- ▶ Statskontoret, *Samhällsintresset och konkurrensen – ägarpolicy för styrning och tillväxt*, rapport 2002:24
- ▶ Öhrlings Pricewaterhousecoopers, *Upplysningskraven på hållbarhetsinformation i årsredovisning*, 2006
- ▶ Års- och hållbarhetsredovisningar från bolag i den statliga sfären 2005

Inledning

Diskussionen om företagets ansvar har förts in i en ny tid. Normerna för dagens (för att inte tala om morgondagens) "license to operate" är annorlunda än för bara ett decennium sedan. Det är många bolagsstyrelser som nu konstaterar att det ställs nya och mycket annorlunda krav på företagsledning och styrelser.

Svensk kod för bolagsstyrning, EU:s moderniseringsdirektiv¹ och ökande krav på transparent redovisning i dimensionerna, ekonomi, miljö och sociala ansvar. Dessa aspekter är några av de frågor som företagen förväntas arbeta aktivt med.

Allt fler företag inser nu värdet och vikten av att tydligt kommunicera och redovisa sin dokumenterade värdegrund, sina uppföranderegler (Codes of Conduct) och väsentliga icke-finansiella prestanda. Väsentliga frågor för företagen är frågor som kan förväntas få stor påverkan på företagets långsiktiga utveckling. Väsentlig information vägleder företagsledning, ägare och andra intressenter såsom kunder, anställda med flera i deras beslut som i sin tur påverkar företagets resultat och utveckling.

Styrelser och affärsledningar som kopplat ihop företagets affärsstrategi med den tvingande omställningen mot hållbar utveckling redovisar i enlighet med de riktlinjer för hållbarhetsredovisning som sedan snart tio år utvecklats genom The Global Reporting Initiative, GRI. De ledande företagen har redan utvecklat intressentdialogen som verktyg för lärande, utveckling och redovisning och redovisar resultaten av dialogen.

Den separata extra-finansiella redovisningen har utvecklats från miljöredovisning till hållbarhetsredovisning.

Tredje generationens riktlinjer, GRI G3 (www.grig3.org), rekommenderar ett oberoende bestyrkande av hållbarhets-

redovisning. Efter att IAASB (standardsättaren för finansiell revision) utkom med den internationella standarden ISAE 3000 har FAR SRS nu uppdaterat den svenska standarden för oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning. En handfull svenska hållbarhetsredovisningar avseende 2005 (varav två i den statliga företagsfären) är idag oberoende bestyrkta.

Allt fler förvaltare och institutionella placerare gör bedömningen att frågor om portföljbolagens hantering och redovisning av miljö, socialt ansvar och bolagsstyrning kan påverka värdeutvecklingen. Flera än tjugo av världens största fonder har påtecknat de gemensamt antagna Principles for Responsible Investment (www.unpri.org) och i Sverige har Finansanalytikernas Förening utgivit rekommendationer om hållbarhetsredovisning.

3000 företag har förbundit sig att efterleva Global Compact's tio principer (www.unglobalcompact.org) och med detta följer också nya krav på hållbarhetsredovisning.

Det är i ljuset av denna utveckling som näringsdepartementets uppdrag till Öhrlings PricewaterhouseCoopers ska ses. Genom att genomlysa ett urval av statens ägda företags hållbarhetsredovisningar avseende 2005 och lyfta fram vägläddande goda exempel vill vi med denna rapport tillsammans med bilagan "European Sustainability Reporting Association report for Sweden" bidra till utvecklingen av god sed i detta nya och viktiga redovisningsområde.

I separat avsnitt inleds denna rapport med en analys av Greger Hatt, Samhällsnytta AB, som på uppdrag av näringsdepartementet presenterar en analys av företagets redovisning utifrån perspektivet samhällsnytta och medborgarperspektiv.

Stockholm i januari 2007

Lars-Olle Larsson och Maria Flock Åhlander,
Öhrlings PricewaterhouseCoopers

1) EU:s moderniseringsdirektiv innebär nya och utökade upplysningskrav på icke-finansiell information i årsredovisningens förvaltningsberättelse och skall tillämpas för räkenskapsår som inleddes närmast efter den 30 april 2005.

Genomlysning av de statligt ägda företagens hållbarhetsredovisning

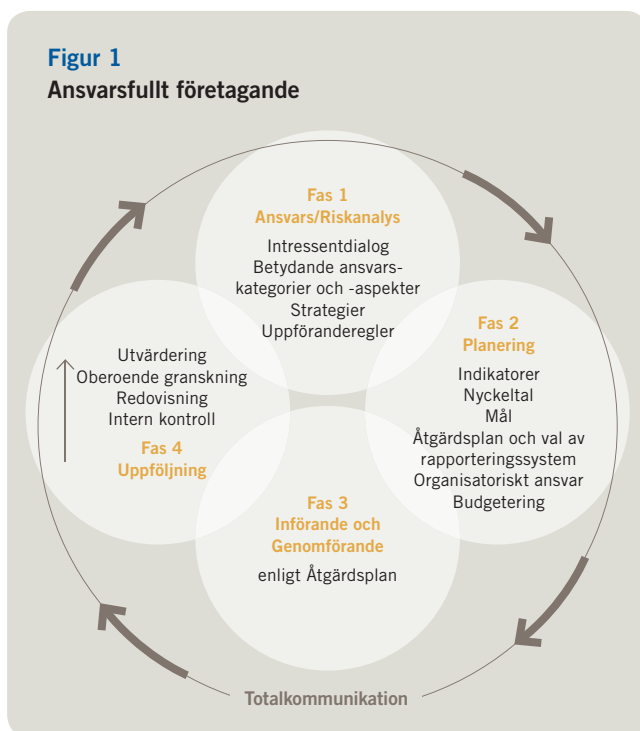
”...I frågor som rör ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbar utveckling samt innovativa processer har alla företag ett stort ansvar, inte minst företag med statligt ägande...”...Att företagen har en genomtänkt strategi för att hantera miljöhänsyn, sociala frågor, mänskliga rättigheter, jämställdhet, mångfald och etik är därför en viktig del i den statliga ägarpolitiken...”. *Ur Statens ägarpolitik 2006*

Hållbarhetsupplysning i årsredovisning och separat fristående hållbarhetsredovisning redovisar företagens förhållningssätt till och resultaten av detta arbete. Att genomlysna de statligt ägda företagens hållbarhetsredovisning ger den redovisade bilden av företagens arbete i detta utvecklingsområde. Vi förutsätter att allt hållbarhetsarbete inte redovisas men har i denna genomlysning ingen anledning att analysera annat än redovisad information. Transparent och trovärdig redovisning utgör det yttersta belägget för att ett företag faktiskt har en genomtänkt strategi för hållbar affärsutveckling.

Ansvarsfullt företagande

För att ha möjlighet att ta fram en hållbarhetsredovisning i enlighet med GRI G3 behövs ett grundläggande arbete i företagen i dessa frågor, jämför figur 1, vilket bl a innebär:

- Identifiering av väsentliga risker utifrån ett internt och externt perspektiv där riskerna även sätts i ett makroperspektiv. Bestämning av företagets ansvar.

- Identifiering av väsentliga intressenter, dvs vilka målgrupper har hållbarhetsredovisningen samt vilka är de väsentliga intressenter som företaget utifrån ett riskperspektiv skall ha en kontinuerlig intressentdialog med.
- Framtagning av en strategi utifrån en risk- och intressentanalys. Denna process ligger även till grund för upprättande av en uppförandekod.
- Framtagning av mål och resultatindikatorer för att möjliggöra en tydlig resultatuppföljning. Fördelning av ett tydligt ansvar i organisationen.
- Framtagning av plan för införande och åtgärder i företaget.
- För att kunna bedriva ett effektivt hållbarhetsarbete krävs uppföljning. Hållbarhetsredovisningen fungerar såväl som verktyg för den interna uppföljningen som den externa kommunikationen.

Global Compact och GRI

På "World Economic Forum" i Davos 1999 uppmanade FN:s dåvarande generalsekreterare, Kofi Annan, näringslivet att ta globalt ansvar. Generalsekreterarens initiativ ledde till bildandet av "The Global Compact", som omfattar principer för mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor, miljö och korruption riktade till företag. Principerna baseras på

- FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna
- ILO:s grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet
- Rio-deklarationen
- FN:s konvention mot korruption.

Företag som väljer att ansluta sig till Global Compact skall redovisa sina förbättringar; Communication on Progress (COP). Ungefär 3 500 företag har anslutit sig hittills och ca 600 företag har strukits för att de inte har redovisat sina förbättringar. GRI och Global Compact har i skriften "Making the Connection – Using the GRI's G3 Reporting Guidelines for the UN Global Compact's Communication on Progress", skapat en länk mellan GRIs riktlinjer och Global Compacts krav på redovisning (www.globalreporting.org).

Vad avgör kvaliteten på hållbarhetsredovisningen?

Global Reporting Initiative har sedan tio år utvecklat redovisningsriktlinjer för hållbarhetsredovisning. Det torde stå klart bortom alla tvivel att dessa riktlinjer mest påtagligt bidragit till en kvalitetsutveckling av denna redovisningsform. Av allt väsentligt som kan påverka kvaliteten på en håll-

barhetsredovisning kan följande understrykas:

- ▶ VD-ordet med bäring på hållbar utveckling.
- ▶ Redogörelsen för risker och möjligheter utifrån ett hållbarhetsperspektiv.
- ▶ Informationen om redovisningsprinciper och valda avgränsningar.
- ▶ Redogörelsen för utgångspunkter avseende val av indikatorer.
- ▶ Redovisningen av hur man valt intressenterna, dialogen och resultaten av densamma samt företagets respons till intressenternas krav.
- ▶ Att redovisningen är resultatorienterad (prestanda-redovisning) och inte präglas av "storytelling".
- ▶ Att redovisningen är kvalitetssäkrad genom en publicerad bestyrkanderapport.

Redovisningsstatistik

I detta avsnitt visas utdrag ur statistik från CorporateRegister.com som behandlar hållbarhetsredovisningar. Diagram 1 visar antal hållbarhetsredovisningar per land i Europa för perioden 2000–2006 (www.sustainabilityreporting.eu). Sverige hamnar på åttonde plats av tjugo länder. Denna statistik skall förstås ses utifrån perspektivet hur många företag som är verksamma i länderna. Diagram 2 visar redovisningar i Sverige. I diagrammet framgår att andelen hållbarhetsredovisningar i Sverige som är redovisade enligt GRI är 27 procent samt att andelen oberoende bestyrkta redovisningar är 8 procent. I Storbritannien är 36 procent av hållbarhetsredovisningarna oberoende bestyrkta. I Holland är motsvarande siffra 32 procent. 2 procent av redovisningarna i Sverige refererar till AccountAbility 1000 Assurance Standard (AA1000 AS) som är ett initiativ med fokus på intressentdialog.

Urval för genomlysningen

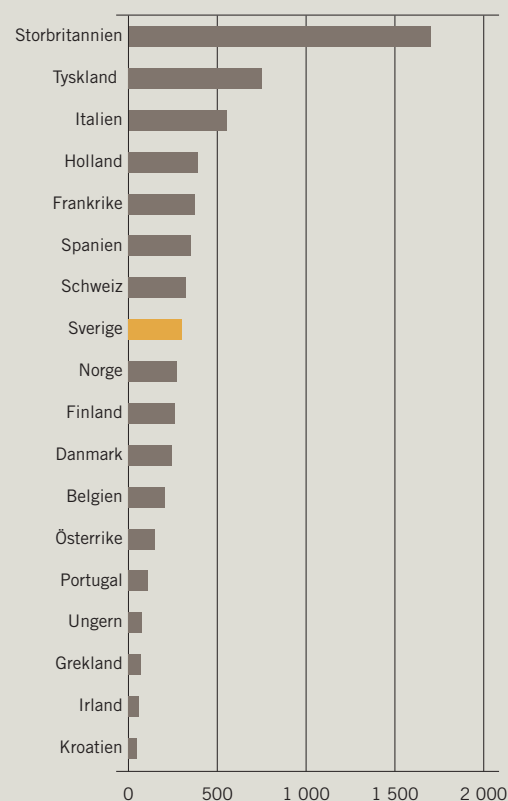
Företagens redovisning avseende 2005 ingår i denna genomlysning i de fall företaget publicerat:

1. Separat hållbarhetsredovisning i den tryckta årsredovisningen.
2. Separat från årsredovisningen fristående hållbarhetsredovisning (tryckt eller publicerad i pdf-format på företagets hemsida).
3. Hållbarhetsupplysning om minst fyra sidor i förvaltningsberättelse som upplyser om miljö, socialt ansvar och bolagsstyrning med bäring på hållbar affärsutveckling.

Av fyrtiosex statligt ägda företag har tretton företag ingått i genomlysningen. Av dessa tretton har sju publicerat fristående

Diagram 1

Antal rapporter per land 2000–2006

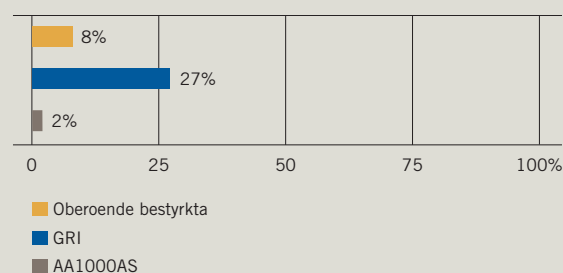

Länder med färre rapporter än 20 är exkluderade.

Diagram 2

Svenska hållbarhetsredovisningar

Sverige: indikatorer för "Best Practice"
(% förekomst i redovisningar publicerade 2006)

Källa: The European Sustainability Reporting Association (ESRA), CorporateRegister.com och sustainabilityreporting.eu

separata hållbarhetsredovisningar samt sex publicerat den fristående hållbarhetsredovisningen i den tryckta årsredovisningen. Vi har inte funnit något företag som publicerat minst fyra sidor hållbarhetsupplysning i förvaltningsberättelsen.

Bedömningsgrunder för genomlysningen

Sustainability Reporting Guidelines från Global Reporting Initiative (GRI) har med tredje generationens riktlinjer för hållbarhetsredovisning GRI G3 etablerats som bästa praxis i detta redovisningsområde. Därför har dessa riktlinjer valts som utgångspunkt för genomlysningen.

I GRI G3:s fem särredovisade upplysningsområden har totalt 15 kriterier valts. I vart och ett av de fem områdena bedöms de underliggande kriterierna som åsätts poängen 0, 1, 2 eller 3 där 3 är guldstjärna. Poängen läggs samman inom varje upplysningsområde och divideras med kriterieantalet i det genomlysta upplysningsområdet. Medelpoängen i de fem upplysningsområdena läggs samman och utgör det samlade resultatet av genomlysningen. Upplysningsområdena är sins emellan inte viktade. Företagens arbete med hållbarhetsfrågor är inte bedömd. Det är redovisningen som är bedömd.

Vi har i denna genomlysning inte bedömt:

- ▶ Huruvida den redovisade informationen är riktig, dvs ingen granskning eller bedömning av underliggande information eller rapporteringssystem är gjord.
- ▶ Materialitetsaspekten (väsentligheten) av den redovisade informationen vare sig utifrån ett intressentperspektiv eller utifrån andra utgångspunkter.
- ▶ Företagens utgångspunkter för val av vare sig redovisningsprinciper, kriterier för redovisning eller val av resultatindikatorer.
- ▶ Huruvida valda resultatindikatorer möter GRI G3's definitioner.

Upplysningsområden och kriterier

1. STRATEGI OCH ANALYS (Strategy and analysis)

Hållbarhetsredovisningen skall innehålla *VD-ord med övergripande vision och strategi (1.1)*, *risk- och möjlighetsanalys (1.2)* samt *prioriterade mål och redovisning av måluppfyllelse (1.3)*.

2. BOLAGSINFORMATION (Organizational profile)

Upplysningar om företaget skall innehålla bl a *verksamhetsbeskrivning, storlek, geografisk närvaro, större förändringar i företagets omfattning etc (2.1)*.

3. REDOVISNINGSPRINCIPER (Report parameters)

De principer och kriterier företaget valt för sin redovisning

skall rapporteras såsom t ex *redovisningsprinciper (3.1)*, *redovisningens omfattning och avgränsning (3.2)*, *redovisningens målgrupper (intressenter) (3.3)*, *GRI innehållsindex (3.4)* och *företagets förhållningssätt till oberoende bestyrkande av redovisningen (oberoende bestyrkande utgör rekommendation) (3.5)*.

4. STYRNING, ÅTAGANDEN OCH INTRESSENTPERSPEKTIV

(Governance, commitments and engagements)

Företagets upplysning om hur hållbarhetsarbetet integreras i *bolagsstyrning (4.1)* samt företagsledningens (styrelsens) upplysning om *anslutning till externa uppföranderegler (4.2)* (t ex Global compact, OECD, ILO's konventioner, FN's konventioner). Upplysning om hur företaget arbetar med sina intressenter, bl a *upplysningar om intressentanalys och genomförda intressentdialoger (4.3)*.

5. FÖRHÅLLNINGSSÄTT TILL INFORMATIONSKATEGORIER

OCH RESULTATINDIKATORER (Management Approach and Performance indicators)

I denna del av hållbarhetsredovisningen presenterar företaget *förhållningssätt till informationskategorierna och till valda resultatindikatorer (5.1)* och *resultatredovisningen (5.2)*, om möjligt redovisas *resultatserier över ett antal år (5.3)*.

Några resultat av vår genomlysning

- ▶ Vattenfall, SAS och Green Cargo är de tre redovisningar som bäst möter kriterierna i denna genomlysning.
- ▶ Två företag har sina redovisningar granskade av oberoende part. Dessa är SAS och Green Cargo.
- ▶ Sex redovisningar har tydlig hänvisning till GRI. Dessa är Vattenfall, SAS, TeliaSonera, Apoteket, Posten och Vin & Sprit.
- ▶ Sju företag refererar ej till GRI. Dessa är Green Cargo, LKAB, Specialfastigheter, Sveaskog, Svenska spel, Systembolaget och Vasakronan.
- ▶ Av de fem upplysningsområdena utgör Redovisningsprinciper ett område som företagen i allmänhet tydligast kan förbättra.
- ▶ Det upplysningsområde som företagen bäst redovisar är Bolagsinformation vilket kan förklaras av att de företag som har sin hållbarhetsredovisning publicerad som en del av årsredovisningen på så sätt har fått höga poäng inom detta upplysningsområde.
- ▶ För de övriga tre områdena; Strategi & analys, Styrning, åtagande & engagemang samt förhållningssätt till informationskategorier & resultatindikatorer, är spridningen större mellan företagen.

Sammanvägt poängresultat

Det totala resultatet redovisas i tabell 1. Det som är intressant är kanske inte själva poängresultatet utan den spridning mellan företagen som genomlysningen påvisar. Av de tretton företag som ingått i genomlysningen har sju publicerat fristående separata hållbarhetsredovisningar och sex publicerat den fristående hållbarhetsredovisningen i den tryckta årsredovisningen. I tabell 2 visas även den inbördes rangordningen i dessa två grupper.

Tabell 1

RESULTAT FRÅN GENOMLYSNINGEN, TOTALT

Vattenfall	13,1
SAS	13,0
Green Cargo	10,8
TeliaSonera	10,1
Sveaskog	9,5
Apoteket	9,3
Posten	8,6
Vin & Sprit	8,6
Vasakronan	7,1
Svenska spel	6,9
Systembolaget	6,0
LKAB	5,3
Samhall	4,9

Tabell 2

UPPDELAT PER SEPARAT FRISTÅENDE HÅLLBARHETSREDOVISNING OCH SEPARAT HÅLLBARHETSREDOVISNING I PUBLICERAD ÅRSREDOVISNING

Separat fristående hållbarhetsredovisning		Separat hållbarhetsredovisning publicerad i årsredovisning	
Vattenfall	13,1	SAS	13,0
TeliaSonera	10,1	Green Cargo	10,8
Sveaskog	9,5	Vasakronan	7,1
Apoteket	9,3	Systembolaget	6,0
Vin & Sprit	8,6	LKAB	5,3
Posten	8,6	Samhall	4,9
Svenska spel	6,9		

Omdömen om de tre bästa redovisningarna

VATTENFALL

Vattenfalls separata hållbarhetsredovisning är jämförbar, fransett avsaknaden av en bestyrkanderapport, med internationell bästa praxis. Hållbarhetsredovisningen har fått högt betyg också i en internationell ranking publicerad av Roberts Environmental Center. Redovisningen har en tydlig struktur med en inledande del om hur den skall läsas och användas.

Vattenfall har valt att redovisa enligt GRI, vilket gör det enkelt att följa resultatredovisningen. Redovisningen av intressentperspektivet är relativt omfattande.

Positivt med Vattenfalls redovisning:

- ▶ VD:s ord är tydligt med intressant diskussion kring risker och möjligheter i ett hållbarhetsperspektiv för Vattenfall.
- ▶ Inledningen "Reading the reporting section" gör redovisningen användarvänlig för läsaren.
- ▶ Redovisningsprinciper och avgränsningar redovisas på ett bra sätt.
- ▶ Korsreferenserna till GRI:s redovisningsriktlinjer ger god vägledning till användarna av redovisningen.
- ▶ Jämfört GRI:s innehållsindex redovisar Vattenfall många informationsaspekter.
- ▶ Vattenfall har gjort en bra presentation av sina intressenter, tillsammans med ställningstaganden och utveckling under 2005 utifrån intressentperspektivet.

SAS

SAS utsågs av FAR SRS i kategorin "Bästa hållbarhetsredovisning i årsredovisning" till bästa hållbarhetsredovisning i Sverige 2006. Juryns motivering löd bl a "SAS har under en följd av år varit föregångare och därmed visat vägen för andra företag i utvecklingen av hållbarhetsredovisning. Genom publiceringen av hållbarhetsredovisningen i den tryckta årsredovisningen visar SAS att denna information skall hanteras på samma sätt som annan affärsinformation och därför också är bestyrkt. SAS hållbarhetsredovisning håller också i en internationell jämförelse hög klass. Den tydliga redogörelsen för valda redovisningsprinciper och ställningstaganden i redovisningen skapar ett transparent beslutsunderlag för användaren. Att hållbar utveckling är en prioriterad fråga i SAS framgår otvetydigt av redovisningen."

Positivt med SAS' redovisning:

- ▶ Redovisningen är kvalitetssäkrad genom den oberoende bestyrkanderapporten.
- ▶ Redovisningen publicerades samtidigt som den finansiella redovisningen då den är publicerad i årsredovisningen och inte som en separat rapport.
- ▶ Företaget redovisar utförligt sina redovisningsprinciper.
- ▶ Under rubriken "Dialog – en fråga om förtroende" utvecklar SAS sitt arbete kring intressentdialogen på ett intressant sätt.
- ▶ SAS redovisar föredömligt överskådligt en resultatöversikt som visar på förbättringar/försämringar jämfört med föregående år samt hur långt man kommit i det pågående arbetet.
- ▶ Till SAS' GRI innehållsindex lämnar företaget värdefull kompletterande information.

GREEN CARGO

Hela Green Cargo's affärsidé som är speglad i årsredovisningen präglas av visionen om att möta alla rimliga krav på hållbar utveckling och att vända dessa krav till den egna affärsfördelen. Därför känns det naturligt att Green Cargo publicerar sin hållbarhetsredovisning i den tryckta årsredovisningen. Hållbarhetsredovisningen är kvalitetssäkrad genom det oberoende bestyrkandet. Företaget har en bra översikt av sina mål och resultat med redovisning också av målen för nästa period.

Positivt med Green Cargo's redovisning:

- ▶ Redovisningen är kvalitetssäkrad genom den oberoende bestyrkanderapporten.
- ▶ Redovisningen speglar Green Cargo's strategi för hållbar utveckling på ett adekvat sätt.
- ▶ Under rubriken "Dags att gå på offensiven" beskrivs Green Cargo's risker och möjligheter även kopplade till hållbar utveckling.
- ▶ Tillämpade mätmetoder har gjorts tillgängliga på hemsidan.
- ▶ Green Cargo redovisar en intressant översikt på temat "Hållbar utveckling" med bäring på vision, väg, mål, styrning, uppföljning och aktiviteter.
- ▶ Green Cargo's mål- och resultatöversikt presenterar även mål för det kommande året.

Ständig förbättring på väg mot god redovisningssed

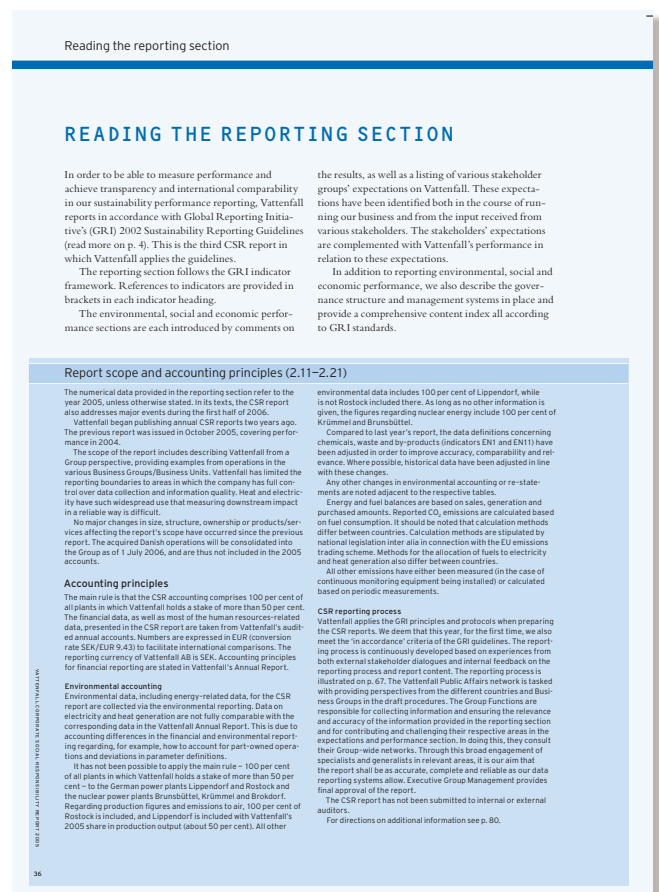
I det följande ges några exempel på möjliga förbättringar av hållbarhetsredovisningarna i vår genomlysning inför nästa redovisningsår.

- ▶ Bättre redogörelse för företagets strategier och anpassning till kraven om en hållbar utveckling samt hur strategi och anpassning påverkar företagets resultat och ställning i framtiden.
- ▶ VD-ordet skall tydligare redovisa risker och möjligheter med hänsyn till hållbarhetsfrågor.
- ▶ Det skall finnas redovisningsprinciper som tydliggör företagets utgångspunkter för redovisningen som samtidigt bidrar till förbättrad trovärdighet i den lämnade informationen.
- ▶ Tydligare redovisning av intressentanalys och intressentdialog i syfte att identifiera och ta ställning till väsentliga risker och möjligheter.
- ▶ Tidpunkt för avlämnande av redovisningen skall inte dröja alltför långt efter att årsredovisningen lämnas. Helst skall hållbarhetsredovisningen publiceras samtidigt med årsre-

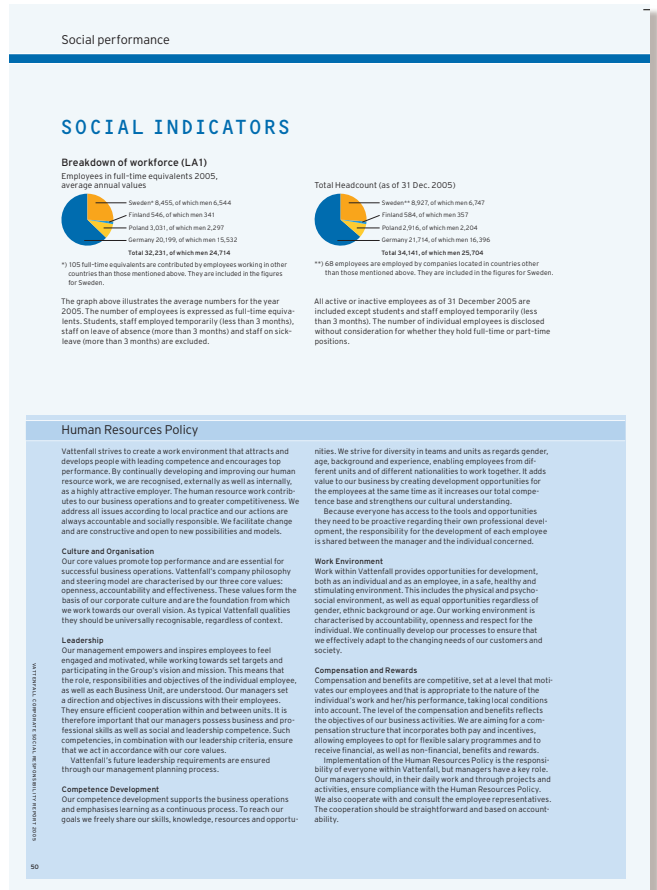
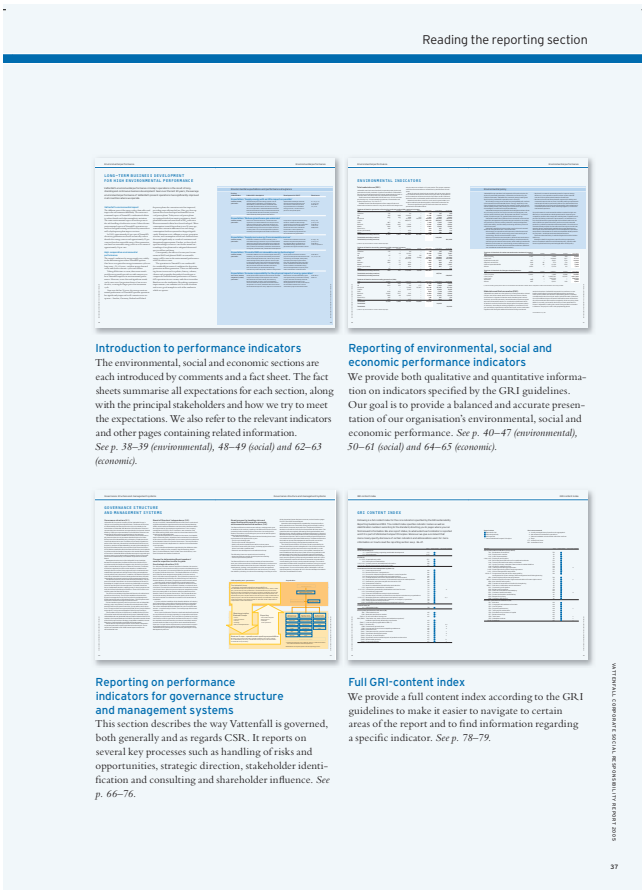
dovisningen så att analytiker kan väga in information från hållbarhetsredovisningen i sina analyser.

- ▶ Kvalitetssäkring av redovisningen genom oberoende bestyrkande i bestyrkanderapport.
- ▶ Tydligare redovisning av resultat och mål med utgångspunkt i valda resultatindikatorer. Dessa skall kompletteras med löpande text som förklarar utfall i förhållande till mål tillsammans med redovisning av nya mål.
- ▶ Analyser skall tydligare kopplas till resultatredovisningen.

Några goda exempel ur 2005 års hållbarhetsredovisningar

Vattenfall redogör på ett utmärkt sätt för bakgrunden till redovisningen och de valda redovisningsprinciperna. Korsreferenserna till GRI:s redovisningsriktlinjer ger god vägledning till användarna av redovisningen.

Vattenfalls läshänvisningar för resultatdelen (prestanda) visar på ett pedagogiskt sätt hur redovisningen av resultatindikatorer är uppbyggd.

I detta exempel demonstrerar Vattenfall tydligt vilken indikator som redovisas med hänvisning till GRI:s numrering av indikatorer i redovisningsriktlinjerna (LA1).

Granskningsberättelse

Till läsarna av SAS koncernens Hållbarhetsredovisning 2005.

Vi har översiktligt granskat hållbarhetsinformationen i SAS koncernens Hållbarhetsredovisning 2005. Hållbarhetsredovisningen omfattar hållbarhetsinformationen i SAS koncernens Årsredovisning & Hållbarhetsredovisning 2005 samt redovisningsprinciper och GRI-konkretiser på SAS hemsida på Internet (www.sasgroup.net/under rubriken "Sustainability").

Härstämlet i verksamheten samt för hållbarhetsredovisningen. Vår uppgift är att uttala oss om hållbarhetsredovisningen 2005 baserat på vår utvärderade översiktliga granskning.

rutiner för registrering, rapportering och redovisning av hållbarhetsrelaterade data. Innehåller och beror på ett antal enheter i syfte att säkerställa att väsentliga förfallanden är beaktade i hållbarhetsredovisningen och att hållbarhetsrelaterad data rapporteras på ett i all väsentligt enhetligt sätt och överensstämmer med fastställda principer.

Svante Forsberg
Auktorserad revisor

Stockholm den 7 mars 2006
Deloitte AB

Elisabeth Werneham
Auktorserad revisor

Bestyrkanderapporten i SAS hållbarhetsredovisning 2005 med referens till FAR:s (numera FAR SRS) svenska standard för oberoende granskning av frivillig separat hållbarhetsredovisning.

Ansvar för hållbar utveckling

SAS koncernen har en betydande samhällspåverkan. Detta genom att vara en stor arbets- och uppdragsgivare, att upprätthålla viktig infrastruktur i samhället samt att generera avkastning till sina ägare. Samtidigt har flygverksamheten en negativ miljöpåverkan, främst genom utsläpp av klimatpåverkande gaser samt buller runt flygplatserna.

SAS koncernen har definierat sitt arbete med hållbar utveckling som en samtidig strävan mot ekonomisk tillväxt, miljömässiga förbättringar och ett socialt ansvarstagande. Med utgångspunkt från omvärldens krav och koncernens kärnvärden – omtanke, pålitlighet, värdeskapande och öppenhet – ska en långsiktig tillväxt för aktiesägarna uppnås.

SAS koncernen har definierat sitt arbete med hållbar utveckling som en samtidig strävan mot ekonomisk tillväxt, miljömässiga förbättringar och ett socialt ansvarstagande. Med utgångspunkt från omvärldens krav och koncernens kärnvärden – omtanke, pålitlighet, värdeskapande och öppenhet – ska en långsiktig tillväxt för aktiesägarna uppnås.

SAS koncernen har definierat sitt arbete med hållbar utveckling som en samtidig strävan mot ekonomisk tillväxt, miljömässiga förbättringar och ett socialt ansvarstagande. Med utgångspunkt från omvärldens krav och koncernens kärnvärden – omtanke, pålitlighet, värdeskapande och öppenhet – ska en långsiktig tillväxt för aktiesägarna uppnås.

SAS koncernen har definierat sitt arbete med hållbar utveckling som en samtidig strävan mot ekonomisk tillväxt, miljömässiga förbättringar och ett socialt ansvarstagande. Med utgångspunkt från omvärldens krav och koncernens kärnvärden – omtanke, pålitlighet, värdeskapande och öppenhet – ska en långsiktig tillväxt för aktiesägarna uppnås.

SAS koncernen har definierat sitt arbete med hållbar utveckling som en samtidig strävan mot ekonomisk tillväxt, miljömässiga förbättringar och ett socialt ansvarstagande. Med utgångspunkt från omvärldens krav och koncernens kärnvärden – omtanke, pålitlighet, värdeskapande och öppenhet – ska en långsiktig tillväxt för aktiesägarna uppnås.

SAS koncernen har definierat sitt arbete med hållbar utveckling som en samtidig strävan mot ekonomisk tillväxt, miljömässiga förbättringar och ett socialt ansvarstagande. Med utgångspunkt från omvärldens krav och koncernens kärnvärden – omtanke, pålitlighet, värdeskapande och öppenhet – ska en långsiktig tillväxt för aktiesägarna uppnås.

Om SAS koncernens Hållbarhetsredovisning 2005

Redovisningsprinciper

SAS koncernens Hållbarhetsredovisning 2005

Table with 4 columns: SAS koncernens Hållbarhetsarbete*, Flygverksamhet, Active Support/Business/Active Related Business, and Hotel. Rows include various metrics like Code of Conduct, Environmental Impact, and Social/Environmental/Financial (SEF) scores.

SAS redovisar föredömligt överskådligt en resultatöversikt som visar på förbättringar/försämrningar jämfört med föregående år samt hur långt man kommit i det pågående arbetet.

AFFÄRSKONCEPT OCH STRATEGI

SATSNING PÅ NYA KUNDLÖSNINGAR

Att ta fram starka kunderbidanden är givetvis helt avgörande för vår fortsatta framgång och vår tillväxtstrategi.

För att lösa våra tidigare problem med leveransprecision och effektivitet var det nödvändigt att rikta blicken inåt med fokus på våra processer. Nu är det dags att skifta perspektiv. Vi kommer i ökad utsträckning att arbeta utifrån-och-in – med kundens behov och perspektiv för ögonen, snarare än att utgå från vår interna verklighet.

Nu satsar vi på produktutveckling och nya kundlösningar – i första hand genom att kombinera våra standardkomponenter på nya sätt. I rätt kombinationer och med rätt kompletterande är våra standardkomponenter starka pusselbitar i de lösningar vi kommer att erbjuda marknaden.

Kraven på kapacitet, flexibilitet, ledtider och proaktivitet blir allt viktigare vid valet av logistikpartner. Kundens efterfrågan "end to end control" i hela sin logistikkedja – och det innebär för vår del allt större fokus på intermodala upplägg, där flexibla lastbärare nyttjas så effektivt och välkoordinerat som möjligt i olika moment i hela logistikkedjan, och att vi kan ta ansvar för helheten.

För att möjliggöra full kontroll både för oss och kunden satsar vi nu på produktutveckling med IT-stöd, inklusive effektiv gränsoverskridande Track & Trace så att kunderna kan följa och spåra sitt gods varhelst det befinner sig i Europa. Modern logistik handlar lika mycket om att få informationsflödena att fungera som att skapa effektiva godsflöden.

Vårt ökade kundfokus handlar inte bara om substans, utan också om attityd. Det finns förväntningar från kunderna att vi nu ska bli mer lyhörda och mer snabbfotade.

Vi kommer i ökad grad att automatisera bokning och annan löpande kundkommunikation via bland annat EDI för att frigöra resurser till affärsutveckling tillsammans med kund.

På kundsidan handlar våra utmaningar lika mycket om att hinna ifatt den utveckling som våra kärnkunder genomgått – framför allt när det gäller internationalisering – som att hitta fram till nya tillväxtkunder.

forts. sidan 14

11

HÅLLBAR UTVECKLING – VÅRT KÄRNVÄRDE

- Att vi visar ett hållbart finansiellt resultat, det vill säga ett tillräckligt ekonomiskt resultat för att kunna göra nödvändiga investeringar som gör att verksamheten kan fortleva på lång sikt.
- Att vi har långsiktiga och nära relationer med våra kunder som bygger på att vi har kunskap om kundernas drivkrafter och behov och levererar den kvalitet som kunden kräver.
- Att vi uppfattas som en attraktiv arbetsgivare med utvecklingsmöjligheter och god arbetsmiljö.
- Att vi driver ett systematiskt trafiksäkerhetsarbete som minimerar olyckor och tillbud.
- Att vi arbetar systematiskt med att minimera vår påverkan på miljön.

Våra prioriteringar är säkerhet, kvalitet och miljö. Både vårt kärnvärde och våra prioriteringar stöds i vår vision.

INTERNATIONALISERINGEN NYCKEL I TILLVÄXTSTRATEGIN

Våra lösningar är i ökad grad internationella, eftersom vår marknad är det. Idag går omkring en tredjedel av våra transportupdrag över gränserna. De internationella transporterna ökar dubbelt så snabbt som de nationella. Tillväxten kommer i allt högre grad att ske utanför Sverige.

Green Cargos internationella strategi har som främsta mål att hjälpa nordiskt näringsliv att behålla och stärka sin konkurrenskraft i Europa genom att erbjuda effektiva internationella transport- och logistiklösningar. Men också att skapa effektiva flöden av insatsvaror och färdiga produkter till den

VISION	VÄG	MÅL	STYRNING	UPPFÖLJNING	AKTIVITETER
Hållbar utveckling	Social hänsyn	Att alltid agera med hänsyn till vår omvärld. Att vår verksamhet aldrig har en negativ påverkan i något sammanhang.	Säkerhet Trafiksäkerhetspolicy och processer för säkerhetsarbete och förebyggande åtgärder för att motverka olyckor. Medarbetare Arbetsmiljö- och kompetensförbättringsprocesser. Samhälle Etikpolicy samt medverkan i externa sammanhang för att bidra till hållbar utveckling.	Säkerhet Trafiksäkerhetsindex för järnväg och vägtrafik samt olyckskostnader. Medarbetare Medarbetarplaner, medarbetardialog och sjukfrånvaro. Samhälle Antal genomförda direkta aktiviteter.	s. 56–57 s. 58–59 s. 60–61
Hållbar utveckling	Miljöhänsyn	Att vi ständigt söker nya sätt att minimera vår verksamhets miljöpåverkan.	Miljö Miljöpolicy och miljöprocesser som präglar samtliga områden i vår verksamhet.	Miljö Mått på bränsleförbrukning och emissioner, miljöområde och antal utförda Bra Miljöval-intyg.	s. 62–65
Hållbar utveckling	Ekonomisk lönsamhet	Att vi når starka finansiella resultat som tillåter oss att fortsätta utveckla långsiktigt hållbara logistiklösningar.	Kund Kvalitetspolicy och processer för att förbättra vår leverans till kund. Finans Ekonomistyrningsprocess för att tydliggöra världsansvar och process-effektivitet.	Kund Punktlighet, leverans kvalitet, plockkvalitet och tillgänglighet. Finans Koncernövergripande ekonomiska och finansiella nyckeltal samt effektivitetstal.	s. 68–69 s. 70–71

Green Cargo lyfter tydligt fram affärsstrategin hållbar utveckling i sin årsredovisning. I avsnittet "Affärskoncept och strategi" redovisas kopplingen till affärerna på ett intressant sätt under rubriken "Hållbar utveckling – vårt kärnvärde".

Green Cargo redovisar en intressant översikt på temat "Hållbar utveckling" med bäring på vision, väg, mål, styrning, uppföljning och aktiviteter.

Policies and commitments

In order to facilitate sustainable development and with the aim of being a good corporate citizen, TeliaSonera has defined a corporate social responsibility policy which was approved by the Board of Directors in April 2004. Other CSR related corporate commitments are listed in the following table:

Policy/Commitment	Y	N	URL/Other information
Corporate Policy	+		
Corporate Social Responsibility Policy	+		
EURO Sustainability Charter	+		
Code of Conduct for Suppliers	+		
Reporting policy related to environmental issues	+		
Business ethics	+		
Global guidelines for marketing communication	+		
Charter	+		
Human rights	+		
Human rights	+		
Global Compact	+	yes	
CECC	+	yes	
Environment EU-Swiss-Basel	+		
UN Global Compact on Human Rights	+		
Corporate policy on electronic waste	+		
Corporate policy on chemical safety	+		
Corporate policy on alcohol	+		

1. Reporting and information to stakeholders
2. 2004
3. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com
4. Information on the company's environmental and social activities, including the results and targets, is available on the company's website: www.telia.com
5. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com
6. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com
7. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com
8. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com
9. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com
10. See also 2004/2005 Report on Environmental and Social Responsibility, available at the link: www.telia.com

TeliaSonera redogör på ett utmärkt sätt för sina policies och åtaganden.

HANS BERGLUND, SKOGSCHEF WWF

Partner och pådrivare

Sveaskog har sedan 1997 ett samarbete med Världsnaturfonden, WWF, inom skogsområdet. WWF står för projektidéerna, Sveaskog finansierar och bidrar med försöksmark och kunskap.

– Vi tycker inte alltid lika men Sveaskog arbetar seriöst med hållbart skogsbruk, säger Hans Berglund, skogschef på WWF. – Sveaskog borde lyssna mer på lokal opinion och ta regionala klagomål på allvar. Sveaskogs dialogmöten, Forum Sveaskog är ett utmärkt tillfälle att förklara ingående vad Sveaskog gör.

Hans Berglund, skogschef på Världsnaturfonden (WWF) är inte rädd för att kritisera. Det ingår i hans jobb för att förbättra det svenska skogsbruket och driva utvecklingen framåt. Att Hans har synpunkter på Sveaskog är inte så konstigt, han har en god insikt i företagets gårande. Förklaringen stavas "Partnerskap för en levande skog", ett samarbete mellan Sveaskog och WWF för ett mer hållbart skogsbruk. Ett samarbete som kräver stor öppenhet.

– Vi kräver till exempel tillgång till siffror och uppgifter om vilka Sveaskog handlar med, berättar Hans Berglund, som tycker att han får gehör för sina, ibland obekväma, synpunkter.

Dubbla utmärkelser
Samarbetet mellan Sveaskog och WWF omfattar fem projekt med allt från övergripande policyfrågor för skogsbruk till mätmetoder för naturvårdsarbete. Idéerna i partnerskapet kommer från WWF, som driver projekten i nära samarbete med forskare. Sveaskog finansierar och bidrar med skogs-

mark, kunskap och erfarenheter. Bland svenska skogsföretag är Sveaskog ensamma om sitt partnerskap med WWF.

– Jag tycker att Sveaskog arbetar seriöst med att skapa ett hållbart skogsbruk, säger Hans Berglund. Sveaskog har fått WWF:s utmärkelse "Gåva till jorden" för miljöpolicy där Sveaskog får sig att avsätta 20% av skogsnyttningen till naturvård.

Utmärkelsen gäller även Sveaskogs beslut att använda 5% av den produktiva skogsmarken till ekoparker, vilka är stora sammanslagande landskap med höga naturvårdsambitioner. Men bra kan bli bättre, menar Hans Berglund.

– Sveaskog kan förbättra beslutsunderlaget till avverkning av skog som inte har särskilda naturvärden, men som har stort värde för de boende till friluftsliv och rekreation, det vill säga skog med höga sociala värden.

Name: Hans Berglund
Yrke: skogschef Världsnaturfonden WWF (Sverige)
Bakgrund: ekolog, arbetat på Naturvårdsverket och som kommunikatör
Ålder: 47 år
Familj: fru och två barn
Fritid: natur och musik

14

Sveaskog redogör för en del av sin intressentdialog genom att låta WWF uttala sig i redovisningen. Detta skapar legitimitet och är ett bra exempel på ambitionen att låta viktiga intressenter komma till tals i väsentliga frågor.

Branschorganisationen för revisorer och rådgivare

Bilaga: “European Sustainability Reporting Association report for Sweden”

Author: Lars-Olle Larsson, Principal Director – Sustainable Business Solutions, PricewaterhouseCoopers on behalf of FAR SRS.

1. SIGNIFICANT TRENDS AND DEVELOPMENTS IN SUSTAINABILITY REPORTING

Although it has potential for growth, (fuelled by the factors discussed below), sustainability reporting remains a “minority sport” involving only the largest Swedish listed companies. Those with a long history of reporting are in industry sectors such as forestry, engineering and transportation. There is potential for improvement in most elements of reporting, for example, only a couple of companies report on their stakeholder dialogue process.

There is, however, increasing interest in and use of the Global Reporting Initiative (GRI) Guidelines for Sustainability Reporting. There is reason to believe that the third generation guidelines (G3) will further anchor GRI’s role in Sweden as the accepted international provider of guidelines for sustainability reporting.

There were three categories in this year’s national sustainability reporting awards scheme, reflecting the diversity of approach in Sweden:

- ▶ separate sustainability report
- ▶ sustainability report forming part of the annual report (but still as a separate section)
- ▶ sustainability information included in the directors’ report (which in Sweden is a part of the annual report that is subject to statutory audit).

No Swedish organisation have, however, fully integrated sustainability reporting into their financial statements. Reports forming part of the annual report are presented as separate sections.

The best sustainability reporting companies were, for the first time, presented with their awards at the highly prestigious event, the Swedish Institute FAR SRS¹ “Arena 2006”. This development, and the inclusion of a session on

sustainability in the financial reporting awards “FinForum 2006”, is indicative that sustainability reporting is now being included on the agendas of financial analysts, accountants and other finance-related groups in Sweden. Companies that have signed the United Nations Global Compact are urged to report on their performance against its 10 principles. The deletion of 313 companies from the Global Compact list of signatories in Autumn 2006 has raised awareness of the need for reporting and is acting as an incentive to improve sustainability reporting in Sweden.

The launch of The Principles for Responsible Investment (PRI) in April 2006, together with the increasing use of analysts’ and rating agencies’ questionnaires (Dow Jones, etc.) are external drivers for the non-financial reporting of Swedish companies. Within Sweden, Professor Lars Hassels’ research at the Umeå School of Business, which revealed statistically significant economic benefits of eco-efficiency, advocates new roles for institutional investors and financial markets. The Swedish Financial Analysts Association’s recommendation on sustainability reporting within annual reports is also in line with these findings and is another driving force for sustainability reporting.

2. SIGNIFICANT TRENDS AND DEVELOPMENTS IN SUSTAINABILITY ASSURANCE

Swedish companies that have external independent assurance of their sustainability report tend to be those having a history of managing major environmental impacts. While reports with external assurance are still relatively rare, there has been, nevertheless, an increase in their numbers.

Standards

The FAR SRS pronouncement “Independent assurance of voluntary separate sustainability reports” is accepted as the standard to be used by the accountancy firms providing sustainability assurance for Swedish companies. It was the first national standard in the world when it was issued in 2004. In 2006 it was updated to be in compliance with IFAC/IAASB’s International Framework for Assurance Engagements and with the International Standard on Assurance Engagements 3000 (ISAE 3000).

Assurance types

The ISAE 3000 standard uses the terms “reasonable assurance engagement” and “limited assurance engagement” to

¹) is the professional institute for authorized public accountants, approved public accountants and other highly qualified professionals in the accountancy sector in Sweden

Branschorganisationen för revisorer och rådgivare

distinguish between the two types of assurance engagement that a practitioner is permitted to perform. In Sweden, limited assurance engagements are more common.

3. OVERVIEW OF ANY NATIONAL GOVERNMENT ACTIVITY

The Accounting Modernisation Directive 2003/51/EC has been implemented in the Swedish Annual Accounts Act. Under the Act, for financial years ending after April 2006, non-financial information is required to be reported in the audited directors' report of listed companies: "to the extent necessary for an understanding of the company's development, performance or position, the analysis shall include both financial and, where appropriate, non-financial key performance indicators relevant to the particular business, including information relating to environmental and employee matters."

During 2006, the Ministry of Industry, Employment and Communications built on the Government's 2005 call for awareness on sustainability reporting and initiated an analysis of the sustainability reports issued by government-owned companies. The analysis of approximately twenty companies' 2005 sustainability reports will be published by the Swedish government at the beginning of 2007.

In January 2006 the Swedish Environmental Protection Agency (EPA) published a report on "The financial market, the environment and reporting". This report addressed the financial market's need for sustainability information and described how many companies invest substantial resources in sustainable development. However, knowledge of such activity and its consequences does not reach the financial markets. The report shows that people who actually read sustainability reports are not always the intended target groups; instead often being competitors, consultants and sometimes students. In particular, the EPA report addresses the requirements of financial analysts regarding sustainability information and concludes that their needs were not met by today's voluntary reporting, because the reports:

- ▶ are based on an incorrect perspective, lacking information as to the manner in which sustainability issues influence the company's opportunities for development, and also lack a clear and comprehensible link to long-term strategies and risk management. Product development is often omitted altogether.
- ▶ contain inappropriate information while omitting the information actually required by the financial markets. The information reported is neither comparable nor

essential. The information is not always adapted to the knowledge and experience of the assumed reader.

- ▶ are not an integral part of the annual financial statements. Separate reports are not considered to be reliable; the financial market expects to receive its information in the form of audited financial reports from a clearly defined entity.

4. ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES

- ▶ A handful of companies are front runners and deliver best practice sustainability reports (e.g. the award winning companies SAS, SCA and Scania).
- ▶ There is a call for reporting on sustainability from the Swedish Government, the Swedish Society of Financial Analysts and from the Swedish Institute FAR SRS

Challenges in reporting

- ▶ To improve disclosures on accounting principles
- ▶ To report information regarding the interaction between financial and sustainable development issues; e.g. investment in sustainability
- ▶ To develop reporting on materiality via reporting on the stakeholder dialogue process
- ▶ To develop reporting on supply chain responsibilities
- ▶ To meet the financial analysts' requirements on sustainability information
- ▶ To achieve a wider uptake of the GRI Guidelines for sustainability reporting
- ▶ To make the connection between governance and sustainability
- ▶ To improve the quality of sustainability reporting through assurance

5. FUTURE DEVELOPMENTS / TRENDS / DIRECTIONS

During the last few months newspapers, television and other media have reported more than ever before on climate change. The media interest in corporate responsibility and the need for change and transparency has an even longer tradition. How these trends will affect the further development of sustainability reporting is, of course, an interesting question. Some believe we are at a turning point in reporting on sustainability. The Accounting Modernisation Directive being implemented in the Swedish Annual Accounts Act may help companies to focus their reporting on non-financial risks. Certain companies are already integrating their efforts on sustainability and corporate social responsibility with their work on corpo-

rate governance. Interesting to note is the fact that the first award-winning governance report (Atlas Copco 2005) included information on sustainability. There is a call for transparent extra-financial reporting from the financial community. Last, but not least, the Swedish Government wishes to see more sustainability reporting from state-owned companies.

These developments provide a direction for the future. So, for sustainability reporting, what is next? The answer is definitely not less reporting!

6. BEST PRACTICE EXAMPLES

The Swedish Institute FAR SRS presented the awards for Sweden's best sustainability reports in 2005. The judges assessed independently assured sustainability reports of companies with a market value in excess of Euro 1 billion listed on the Stockholm Stock Exchange. Three companies in three separate categories received awards – SAS, SCA and Scania. The following details reflect the jury's comments in granting awards.

Category 1 Separate sustainability report issued within the printed annual report

SAS AB is the Nordic region's largest listed airline and travel group and the fourth-largest airline group in Europe in terms of operating revenue.

For a number of years, SAS has been a leader within the area of sustainability reporting and has, in this context, provided guidance for other companies in developing their reporting.

By publishing sustainable development reporting in its printed annual report, SAS shows that this information is managed in the same way as other business information and has, consequently, also let this information be reviewed and verified by an independent party.

SAS's sustainable development information is also of a high quality compared to international standards.

The clear description of the chosen accounting principles and style of reporting provide transparent data in order for the reader to form their own opinions.

In summary, we can state that the sustainability report incontrovertibly shows that sustainable development is a high-priority issue within SAS and is considered to be a way of contributing to the group's financial development.

Category 2 Separate sustainability report (not included in the annual report)

SCA is a global consumer goods and paper company that produces personal care products, tissue, packaging solutions, publication papers and solid-wood products.

SCA is the only company among those assessed to submit a separate sustainability report that is also verified by an independent assurance provider.

SCA has a long tradition of accounting for its environmental performance, which is reflected in the extent of both qualitative and quantitative information in the environmental section of the accounts. This section of the accounts is regarded as being of a high degree of maturity with a comprehensive amount of high quality data which can be used to analyse trends over time.

In recent years, SCA has expanded its reporting to also include social performance. This part of the sustainability reporting is under continual revision and gives the impression that SCA is serious about reporting and does not shy away from the tough issues. The reporting does well in encapsulating the significant social aspects of the operations.

A constant strength of SCA's sustainability reporting is the clear connection to the group's overall goals, together with associated feedback. This contributes to clarifying the business significance of the sustainability issues.

In summary, SCA's sustainability reporting maintains a high standard with in-depth and quality guaranteed information that is useful to a broad group of the company's interested stakeholders.

Category 3 Sustainability information reported within the directors' report

Scania is one of the world's leading manufacturers of trucks and buses for heavy transport applications, and of industrial and marine engines.

According to the company, environmental considerations rank high amongst Scania's commercial priorities, and this message is strengthened by the fact that the information regarding environmental impact and sustainable development is included in the directors' report and is, therefore, treated with equal importance as the financial information and is audited by the company's auditors.

One of the strengths of Scania's environmental and sustainability information is that it clearly states the manner in which the environmental work is led and managed within the company and that the work is based on Organi-

Branschorganisationen för revisorer och rådgivare

sation for Economic Co-operation and Development (OECD) guidelines for multinational companies. Another strength is the account of the company's results regarding environmental efforts in the production processes. This information is detailed and covers a period of three years. Furthermore, commentary is provided for these results which facilitates analysis of the information. The third area which should be mentioned is the disclosure of the risks and possibilities associated with the environmental requirements and regulations for trucks.

In summary, Scania's environmental and sustainability information is of a quality and level equal to that of the other business information provided in the annual report, which is indicative of the importance given to these issues in the organisation.

Also of importance in the Swedish context is the fact that state-owned Vattenfall's report has been very positively evaluated by the Robert Environmental Center. Vattenfall's vision is to be a leading European energy company. The outcome of the evaluation is: "This is an extremely well thought-out and executed report with a clear introductory section on how such a report should be read and used and an easy-to-read 50-page visionary section that is very clear on the types of impacts that electri-

cal utilities cause and on the approaches in use at Vattenfall to diminish them, illustrated with some of the best diagrams we have seen. All this is followed by a no-nonsense 30-page section of data keyed to the GRI reporting guidelines." The Vattenfall report was not assessed by the Swedish Institute FAR SRS' judges, as an independent assurance statement was a requirement for inclusion in the evaluation process.

REFERENCE LIST OF COUNTRY SPECIFIC REPORTING GUIDANCE

Please refer to those mentioned above regarding the inclusion and implementation of The Accounting Modernisation Directive 2003/51/EC into the Swedish Annual Accounts Act.

REFERENCE LIST OF RELEVANT WEBSITES

www.sasgroup.net/SASGROUP_SUSTAINABILITY/CMSForeignContent/2005eng.pdf
www.scania.com/ir/Reports/annual.asp
www.sca.com/en/Sustainability/
www.vattenfall.com/csr
www.corporatereporting.com

